

EUROREGION
neisse-nisa-nysa

30

1991
2021

INHALT

- 1** Einführung
- 2** Grußworte der Präsidenten
- 5** Vordenken für eine europäische grenzüberschreitende Zusammenarbeit im Dreiländereck 1990
- 8** Die Anfänge der Euroregion aus tschechischer Perspektive
- 10** Wie alles anfing
- 14** Die Euroregion in wenigen Worten
- 18** ZVON – wir verbinden die Region
- 20** Nachbarsprachen
- 23** Wirtschaftliche Zusammenarbeit
- 26** Touristische Erfolgsgeschichten
- 29** Arbeitsgruppe „Bibliotheken“
- 32** Arbeitsgruppe „Statistik“
- 35** Kultur ohne Grenzen
- 38** Denk Mal: Unser Erbe – Deine Zukunft
- 41** Glasroute im polnisch-tschechischen Grenzraum

OBSAH

- 1** Úvodní slovo
- 2** Pozdravy představitelů euroregionu
- 5** První úvahy nad evropskou přeshraniční spoluprací v trojzemi v roce 1990
- 8** Začátky euroregionu z české perspektivy
- 10** Jaké byly začátky
- 14** Euroregion několika slovy
- 18** ZVON – spojujeme region
- 20** Jazyk sousedů
- 23** Spolupráce v hospodářské oblasti
- 26** Úspěchy v cestovním ruchu
- 29** Pracovní skupina „Knihovny“
- 32** Pracovní skupina „Statistika“
- 35** Kultura bez hranic
- 38** Zamyslete se: Naše dědictví – tvoje budoucnost
- 41** Cesta skla v česko-polském příhraničí

SPIS TREŚCI

- 1** Wprowadzenie
- 2** Słowa powitania Prezydentów Euroregionu
- 5** Pierwsze rozważania o europejskiej współpracy transgranicznej w regionie trzech państw w 1990 roku
- 8** Początki Euroregionu z czeskiej perspektywy
- 10** Jakie były początki
- 14** Kilka słów o Euroregionie
- 18** ZVON – łączymy region
- 20** Języki sąsiadów
- 23** Współpraca gospodarcza
- 26** Sukcesy w dziedzinie turystyki
- 29** Grupa robocza „Biblioteki“
- 32** Grupa robocza „Statystyka“
- 35** Kultura bez granic
- 38** Pomyśl: Nasze Dziedzictwo – Twoja Przyszłość
- 41** Szlak szkła na polsko-czeskim pograniczu

Einführung

Diese Publikation ist ein Dankeschön an alle, die sich für die Gründung der Euroregion Neisse-Nisa-Nysa eingesetzt haben, sie über kurze oder lange Zeit aktiv mitgestaltet haben und sich, teils ehrenamtlich, für das gute Zusammenleben in unserer Region sowie die grenzübergreifenden Themen mit viel Herzblut engagiert haben.

Der Umfang der Publikation kann leider nur einen Bruchteil grenzübergreifender Akteure, Einrichtungen und Kooperationen abbilden. Auch die Arbeit derjenigen Engagierten, die sich hier nicht wiederfinden, wird genauso hoch geschätzt.

Úvodní slovo

Tato publikace je poděkováním všem, kteří se o založení Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa zasadili, krátce nebo po delší dobu jej spoluutvářeli, a, často bez ohledu na honorář, se s velkou vášní zapojovali do zlepšení soužití v našem regionu i řešení přeshraničních témat.

Rozsah této publikace bohužel umožňuje vyzdvihnout zásluhy jen zlomku přeshraničních aktérů, spolupracujících organizací a partnerství. Stejně tak je však vysoce ceněna i práce těch, kteří zde své jméno nenaleznou.

Wprowadzenie

Niniejsza publikacja jest podziękowaniem dla wszystkich, którzy uczestniczyli w tworzeniu Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa, którzy aktywnie kształtowali go w krótszym lub dłuższym okresie i którzy, częściowo działając społecznie, włożyli swoje serce i duszę w promowanie dobrego współistnienia w naszym regionie oraz w kwestie transgraniczne.

Niestety, zakres publikacji może reprezentować jedynie ułamek podmiotów, instytucji i współpracy transgranicznej. Równie wysoko cenimy pracę wszystkich tych, którzy nie zostali tu wymienieni.

Markus Köhler
Geschäftsführer Euroregion Neisse

Ondřej Havlíček
Výkonný ředitel Euroregionu Nisa

Andrzej Jankowski († 13. 11. 2021)
Dyrektor biura Euroregionu Nysa

Bernd Lange

Sehr geehrte Damen und Herren,

geografisch und kulturell im Herzen Europas gelegen, hat die partnerschaftliche Zusammenarbeit mit seinen polnischen und tschechischen Nachbarn für den Landkreis Görlitz eine herausragende Bedeutung. Nur gemeinsam können wir eine gute Zukunft unserer Region gestalten und die zukünftigen Herausforderungen meistern.

In den vergangenen dreißig Jahren ist unser deutsch-polnisch-tschechisches Dreiländereck insbesondere in den Bereichen Wirtschaft, Tourismus und Kultur mehr und mehr zusammengewachsen. Zahlreiche grenzüberschreitende Projekte wurden dank der Kleinprojektförderung der Euroregion Neisse umgesetzt.

Gerade vor dem Hintergrund der Corona-Pandemie und den von heute auf morgen geschlossenen Grenzen, wurde deutlich, wie eng verflochten die Euroregion Neisse als Wirtschaftsraum ist.

In den kommenden Jahren sieht sich die Euroregion beim Strukturwandel in Folge des politisch festgelegten Ausstiegs aus der Braunkohleverstromung bis spätestens im Jahr 2038 vor große Herausforderungen gestellt. Es kann nur miteinander gelingen, den Strukturwandel aktiv zu begleiten. Dazu braucht es die Euroregion, in der die drei Nachbarn zusammenkommen und gemeinsam die Zukunft gestalten.

Ihr

Bernd Lange
Landrat Landkreis Görlitz
Präsident Euroregion Neisse

Vážené dámy, vážení pánové,

pro okres Görlitz (Zhořelec), který z geografického i kulturního hlediska leží v srdci Evropy, má partnerská spolupráce s jeho polskými a českými sousedy mimořádný význam. Jen společně můžeme utvářet budoucnost našeho regionu a zvládat budoucí výzvy.

V uplynulých 30 letech se naše německo-polsko-české trojzemí více a více sblížovalo, obzvláště v oblastech hospodářství, cestovního ruchu a kultury. Díky podpoře malých projektů Euroregionu Nisa se podařilo realizovat množství přeshraničních projektů.

V souvislosti s pandemií koronaviru a hranicemi uzavřenými ze dne na den se jasně ukázalo, jak úzce je Euroregion Nisa jako hospodářský prostor propojen.

V následujících letech bude euroregion postaven před velké výzvy v podobě strukturálních změn v důsledku politicky definovaného ukončení výroby elektřiny z hnědého uhlí, k němuž dojde nejpozději do roku 2038. Pouze společně se nám může podařit této strukturální změny využít a aktivně se na jejich procesech podílet. K tomu je třeba euroregionu, v němž se tři sousedi setkávají a společně utváří budoucnost.

Váš

Bernd Lange
Zemský rada okresu Görlitz
Prezident Euroregionu Neisse

Szanowni Państwo,

geograficzne i kulturowe położenie w sercu Europy sprawia, że partnerska współpraca z polskimi i czeskimi sąsiadami ma dla powiatu Görlitz ogromne znaczenie. Tylko razem możemy kształtować dobrą przyszłość naszego regionu i sprostać przyszłym wyzwaniom.

W ciągu ostatnich trzydziestu lat nasz polsko-niemiecko-czeski trójstyk granic coraz bardziej zacieśniał współpracę, zwłaszcza w dziedzinie gospodarki, turystyki i kultury. Dzięki dofinansowaniu z Funduszu Małych Projektów Euroregionu Nisa zostały zrealizowane liczne projekty transgraniczne.

Szczególnie w kontekście pandemii koronawirusa i zamkniętych z dnia na dzień granic okazało się, jak silnie powiązany jest Euroregion Nisa jako obszar gospodarczy.

W najbliższych latach Euroregion stanie przed poważnymi wyzwaniami w zakresie zmian strukturalnych w związku z decyzjami politycznymi dotyczącymi rezygnacji z wytwarzania energii elektrycznej z węgla brunatnego najpóźniej do 2038 roku. Tylko razem możemy odnieść sukces w aktywnym towarzyszeniu zmianom strukturalnym. Do tego potrzebny jest Euroregion, w którym trzej sąsiedzi spotykają się i wspólnie kształtują przyszłość.

Wasz

Bernd Lange
Starosta powiatu Görlitz
Prezydent Euroregionu Neisse

Martin Půta

Sehr geehrte Leserinnen, sehr geehrte Leser,

die Euroregion Neisse feiert ihr 30-jähriges Jubiläum. Sie hat uns unzählige erfolgreiche grenzübergreifende Projekte gebracht und ich bin froh, dass die langjährige Tätigkeit von Expertenarbeitsgruppen zweifelsohne nutzbringend für die Entwicklung des Grenzraums ist. Dank der Zusammenarbeit von Gemeinden, Vereinen und weiteren Interessensgruppen wird schon seit drei Jahrzehnten Best Practice geteilt, es kommt zu Begegnungen mit der Kultur des Nachbarlands und zum Abbau nicht nur physischer, sondern vor allem mentaler Barrieren.

Das Gebiet der Euroregion wird langfristig durch zahlreiche gemeinsame Interessen, Freuden und Probleme verbunden, die ihren Ursprung in der verknüpften Geschichte und Gegenseitigkeit haben. Als ehemaliger Bürgermeister von Hrádek nad Nisou und Mensch, der sein ganzes Leben lang in der Grenzregion lebt, sehe ich deutlich die positive Entwicklung, die das deutsch-tschechisch-polnische Dreiländereck seit der Öffnung der Grenzen erfahren hat. Heute empfinden wir ein gemeinsames kulturelles Angebot, grenzüberschreitende Verkehrsverbindungen oder die Kooperation von Unternehmen bereits als Selbstverständlichkeit. Es ist jedoch weiterhin nötig, sich aktiv für die wirtschaftliche Entwicklung, die Sprachbildung und einen besseren Informationsaustausch zwischen den Institutionen einzusetzen, damit die gute Zusammenarbeit auch weiterhin funktioniert.

Martin Půta
Hejtman Liberecký kraj
Vorsitzender Euroregion Nisa

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

Euroregion Nisa slaví 30 let. Přinesl nespočet úspěšných přeshraničních projektů a já jsem rád, že mnohaleté fungování expertních pracovních skupin má pro rozvoj příhraničí nepochybné přínosy. Díky spolupráci obcí, sdružení a dalších zájmových skupin dochází již tři desítky let ke sdílení dobré praxe, setkávání s kulturou sousedních zemí a odbourávání nejen fyzických, ale především mentálních bariér.

Oblast euroregionu dlouhodobě spojuje množství společných zájmů, radosti i problémů, které pramení z provázané historie a vzájemnosti. Jako bývalý starosta Hrádku nad Nisou a člověk, který celý život žije na hranicích, jasně vidím pozitivní vývoj, kterým česko-německo-polské trojzemí od doby otevření hranic prošlo. Dnes již vnímáme jako samozřejmost společnou kulturní nabídku, přeshraniční dopravní spoje či spolupráci podnikatelských subjektů, je však stále nutné se aktivně zasazovat o hospodářský rozvoj, jazykové vzdělávání a lepší výměnu informací mezi institucemi tak, aby dobrá spolupráce fungovala i nadále.

Martin Půta
Hejtman Libereckého kraje
Předseda Euroregionu Nisa

Szanowne Czytelniczki, szanowni Czytelnicy,

Euroregion Nysa obchodzi 30-lecie. Dzięki niemu zrealizowano wiele udanych transgranicznych projektów i cieszę się, że wieloletnie funkcjonowanie eksperckich grup roboczych przyniosło dla rozwoju pogranicza niepodważalne korzyści. Dzięki współpracy gmin, stowarzyszeń i innych grup zainteresowań już od trzydziestu lat przekazywane są przykłady dobrych praktyk, mają miejsce spotkania z kulturą sąsiednich krajów i pokonywane są nie tylko fizyczne, ale przede wszystkim mentalne bariery. Obszar euroregionu od wielu lat łączy wiele wspólnych zainteresowań, radości i problemów, które wynikają z poprzepłatanej historii i wzajemności. Jako były burmistrz Hrádku nad Nisou i człowiek, który przez całe życie mieszka na granicy, wyraźnie widzę pozytywny rozwój, jaki nastąpił na czesko-niemiecko-polskim pograniczu od czasu otwarcia granic.

Dziś już jako sprawę oczywistą traktujemy wspólną ofertę kulturalną, transgraniczne połączenia komunikacyjne oraz współpracę podmiotów gospodarczych, wciąż jednak należy aktywnie działać na rzecz rozwoju gospodarczego, nauczania języków i lepszej wymiany informacji pomiędzy instytucjami, by dobra współpraca funkcjonowała także w przyszłości.

Martin Půta
Hetman Kraju Libereckiego
Przewodniczący Euroregionu Nisa

1991
2021

Sehr geehrte Damen und Herren,

2021 feiert die Euroregion Neisse-Nisa-Nysa ihr 30-jähriges Gründungsjubiläum. Die Euroregion entstand aus einer visionären Idee und dem Wunsch nach Veränderung in der deutsch-polnisch-tschechischen Grenzregion - und dies war eine völlig neuartige Initiative in Mitteleuropa. Wir begannen mit einer kühnen Vision für die damalige Zeit, die von Misstrauen seitens der Regierung begleitet wurde. Der Enthusiasmus der Mitglieder und die Energie der Gründer mussten externe Mittel ersetzen, die erst nach einigen Jahren zur Verfügung standen und dank denen wir heute in der Lage sind, mehr als hundert grenzüberschreitende Vorhaben pro Jahr zu fördern. In diesen dreißig Jahren hat sich viel verändert: Polen und die Tschechische Republik sind Mitglieder der Europäischen Union geworden, in unseren Ländern gab es eine Verwaltungsreform, Regierungen, Präsidenten und Parlamente haben gewechselt... Jetzt stehen wir vor einem ziemlich revolutionären Wandel in der Art der Verwaltung und Durchführung von Kleinprojekten. Aber Kontinuität und Wandel sind zwei Attribute der Realität - ich glaube, dass wir die heutigen Herausforderungen so meistern werden, wie wir es in der Vergangenheit getan haben, und dass sich die Euroregion als stabile Struktur erweisen wird. Hier bietet sich ein Vergleich mit Wein an: je älter, desto besser - ich denke, dass dieser Vergleich nicht übertrieben ist. Die Zusammenarbeit zwischen unseren drei Vereinen, die Aktivität, die dienliche Rolle gegenüber den Mitgliedern der Euroregion und den lokalen Gemeinschaften - wenn diese Bedingungen erfüllt sind, werden wir sagen können: die Euroregion Neisse-Nisa-Nysa ist bereits 30 Jahre alt, aber das Beste kommt noch!

Piotr Roman
Stadtpräsident Bunzlau
Präsident Euroregion Nysa

Piotr Roman

Vážené dámy, vážení pánové,

v roce 2021 slaví Euroregion Neisse-Nisa-Nysa 30. výročí svého vzniku. Euroregion se zrodil z vizionářské myšlenky a snahy o proměny v česko-polsko-německém příhraničí - a byla to zcela novátorská iniciativa v centrální Evropě. Začínali jsme v tehdejší době s odvážnou myšlenkou, kterou doprovázela nedůvěřivost vládní strany. Nadšení členů a energie zakladatelů musely nahrazovat vnější finanční prostředky, které se objevily teprve po několika letech, a díky nimž nyní můžeme ročně podporovat více než stovku přeshraničních záměrů. Během těchto třiceti let se hodně změnilo, Česká republika a Polsko se staly členy Evropské unie, v našich státech došlo ke správní reformě, měnily se vlády, prezidenti a parlamenti... Nyní je před námi poměrně revoluční změna v přístupu ke správě a realizaci mikroprojektů. Ale kontinuita a změna, to jsou dva atributy reality - věřím, že dnešní výzvy zvládneme, obdobně jako jsme zvládali výzvy v minulosti, a euroregion se projeví jako stabilní struktura. Nabízí se srovnání s vínem, které čím je starší, tím je lepší - myslím si, že to není přehnané srovnání. Spolupráce mezi našimi třemi sdruženími, vysoká aktivita, podpůrná úloha vůči členům euroregionu a místních společností - pokud jsou tyto podmínky splněny, budeme moci říci: Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa je již 30 let, ale to nejlepší ho ještě čeká!

Piotr Roman
Primátor Boleslavce
Prezident Euroregionu Nysa

Szanowni Państwo,

w 2021 roku mija 30 lat od założenia Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa. Euroregion zrodził się z wizjonerskiej idei i chęci przemian na polsko-niemiecko-czeskim pograniczu - i była to inicjatywa zupełnie nowatorska w Europie Centralnej. Zaczynaliśmy od śmiałej na owe czasy wizji, której towarzyszyła nieufność ze strony rządowej. Zapłać członków i energia założycieli musieli zastępować zewnętrzne środki finansowe, które pojawiły się dopiero po kilku latach i dzięki którym obecnie możemy dofinansowywać rocznie ponad sto transgranicznych przedsięwzięć. W ciągu tego trzydziestolecia wiele się zmieniło, Polska i Czechy stały się członkami Unii Europejskiej, w naszych krajach miała miejsce reforma administracyjna, zmieniały się rządy, prezydenci i parlamenti... Obecnie czeka nas dość rewolucyjna zmiana w podejściu do zarządzania i realizacji mikroprojektów. Ale ciągłość i zmiana to dwa atrybuty rzeczywistości - wierzę, że poradzimy sobie z dzisiejszymi wyzwaniami, podobnie jak radziłyśmy sobie z wyzwaniami w przeszłości, a Euroregion okaże się stabilną strukturą. Przychodzi na myśl porównanie z winem, które im jest starsze tym lepsze - sądzę, że nie jest to porównanie na wyrost. Współpraca między naszymi trzema stowarzyszeniami, aktywność, służebna rola wobec członków Euroregionu i lokalnych społeczności - spełniając te warunki będziemy mogli powiedzieć: Euroregion Neisse-Nisa-Nysa ma już 30 lat, ale najlepsze jeszcze przed sobą!

Piotr Roman
Prezydent Miasta Bolesławiec
Prezydent Euroregionu Nysa

Vordenken für eine europäische grenzüberschreitende Zusammenarbeit im Dreiländereck 1990

*Landrat a. D.; Staatsminister a. D.
Heinz Eggert*

Im Mai 1990 wurde ich zum Landrat in Zittau gewählt. Die ehemalige kommunistische Verwaltungsbehörde Rat des Kreises sollte zu einem demokratischen Landratsamt umgebaut werden. Gleichzeitig musste aber auch über die zukünftigen Entwicklungschancen und ihre Erweiterungen im Landkreis Zittau und im Dreiländereck nachgedacht werden.

Mir war klar, dass die uns trennenden Grenzen auch gleichzeitig Begrenzungen für die eigene und die gemeinsame Entwicklung waren. Deshalb gab es nur eine Möglichkeit. Die deutsche, tschechische und die polnische Seite mussten sich über alle Grenzen hinweg den vielfältigsten Themen und der Beseitigung von gemeinsamen Problemen und Grenzen öffnen. Keine Seite konnte die anstehenden Probleme alleine lösen.

Jetzt ging es darum, geeignete Gesprächspartner und Mitstreiter zu suchen, um die Überlegungen zu diskutieren, zu erweitern und politische Wirklichkeit werden zu lassen. Besonders hilfreich dabei waren Gabriele Watterott, die perfekt Polnisch sprach und Gerhard Watterott, der später der 1. Geschäftsführer der Euroregion wurde.

První úvahy nad evropskou přeshraniční spoluprací v trojzemí v roce 1990

*Někdejší zemský rada a saský státní ministr
Heinz Eggert*

V květnu 1990 jsem byl v Žitavě zvolen zemským radou. Někdejší komunistický správní úřad, tzv. rada kraje, se měl proměnit v demokratický úřad zemské rady. Současně však bylo třeba přemýšlet i o směrech budoucího vývoje a jejich rozšíření v celém žitavském okrese a v trojzemí.

Bylo mi jasné, že hranice, které nás oddělovaly, představovaly zároveň omezení vlastního i společného vývoje. Existovala tedy jen jedna možnost. Německá, česká a polská strana se navzdory hranicím musely otevřít nejrozličnějším tématům a společné problémy a hranice odstranit. Žádná ze stran nemohla problémy, s nimiž se potýkala, vyřešit sama.

Nyní šlo o to, najít vhodné kolegy a partnery k rozhovoru, s nimiž by bylo možné o těchto úvahách diskutovat, rozvíjet je a učinit z nich politickou realitu. Zvláště nápomocnou přitom byla Gabriele Watterottová, která mluvila skvěle polsky, a Gerhard Watterott, jenž se později stal prvním jednatelem euroregionu.

Pierwsze rozważania o europejskiej współpracy transgranicznej w regionie trzech państw w 1990 roku

Były starosta, były minister Heinz Eggert

W maju 1990 roku zostałem wybrany na starostę w Żytawie. Dotychczasowy komunistyczny organ administracyjny, Rada Powiatu, miał zostać przekształcony w demokratyczne starostwo. Równocześnie należało jednak pomyśleć o przyszłych możliwościach rozwoju i ich rozszerzeniu na Powiat Żytauński oraz trójstyk granic.

Było dla mnie jasne, że granice, które nas dzielią, są również ograniczeniami dla naszego własnego i wspólnego rozwoju. Istniała więc tylko jedna możliwość. Strona niemiecka, czeska i polska musiały się otworzyć ponad wszelkimi granicami na najróżniejsze kwestie oraz na rozwiązywanie wspólnych problemów i likwidację granic. Żadna ze stron nie była w stanie rozwiązać zaistniałych problemów samodzielnie.

Teraz należało poszukać odpowiednich partnerów do dialogu oraz sojuszników, aby przedyskutować i rozwinąć te przemyślenia, a także urzeczywistnić je politycznie. Szczególnie pomocni okazali się Gabriele Watterott, która perfekcyjnie mówiła po polsku, oraz Gerhard Watterott, który później został pierwszym dyrektorem Euroregionu.

Telefonische Verbindungen nach Polen und in die ČSSR gab es so gut wie nicht. Also fuhr Frau Watterott ins polnische Jelenia Góra zum Wojwoden Jerzy Nalichowski und nach Liberec zum Primator Jiří Drda, um unsere Überlegungen vorzutragen und die Herren nach Zittau zum Gespräch einzuladen. Hilfreich waren auch Gespräche in Bogatynia mit dem ersten frei gewählten Bürgermeister Grycz. Es waren die richtigen Leute, die wir fanden. Jerzy Nalichowski kam aus der Solidarność und hatte im Gefängnis gesessen, Jiří Drda kam aus der Bürgerbewegung. Ab jetzt trafen wir uns abwechselnd in Jelenia Góra, Liberec und Zittau.

Da wir als Deutsche Mitglied der EU waren, wurde gemeinsam nach von Brüssel finanzierten grenzüberschreitenden Projekten gesucht. Uns fiel die Rolle der Vermittler für alle drei Seiten zu. Immer mehr wurden in die Diskussionen engagierte Bürgermeister der drei Länder eingebunden. Denn die Konzepte sollten ja von unten entwickelt werden.

Im Oktober 1990 besuchte der damalige Bundespräsident von Weizsäcker den Landkreis Zittau. Das war für unser Projekt ein großer strategischer Vorteil. An der Friedensstraße versprach er uns, sich auf der polnischen Seite für den Bau der Straße Zittau - Hrádek über polnisches Territorium und die Eröffnung des Grenzübergangs einzusetzen. Später, durch Weizsäckers Vermittlung, konnten auch die polnischen und tschechischen Staatspräsidenten Wałęsa und Havel gewonnen werden, für das Projekt Euroregion die Schirmherrschaft zu übernehmen. 1991 wurde die Euroregion rechtlich gegründet und bekam eine administrative Struktur.

Telefonické spojení do Polska a ČSSR téměř neexistovalo. Paní Watterottová se tedy vydala do polské Jelení Hory za někdejšího wojwodou Jerzym Nalichowským a do Liberce za primátorem Jiřím Drdou, aby jim přednesla naše úvahy, a oba pány pozvala do Žitavy ke společnému jednání. Prospěšné byly i rozhovory v Bogatyni s prvním svobodně zvoleným starostou Gryczem. Lidé, které jsme našli, byli těmi správnými lidmi. Jerzy Nalichowski byl členem Solidarity a v minulosti byl vězněn, Jiří Drda byl členem Občanského fóra. Od této chvíle jsme se setkávali střídavě v Jelení Hoře, Liberci a Žitavě.

Jelikož jsme jako Němci byli členy EU, hledali jsme společně přeshraniční projekty financované Brusel. Připadla nám úloha zprostředkovatelů pro všechny tři strany. Do debat se stále více zapojovali angažovaní starostové ze všech tří zemí. Koncepte je totiž třeba vyvíjet zdola nahoru.

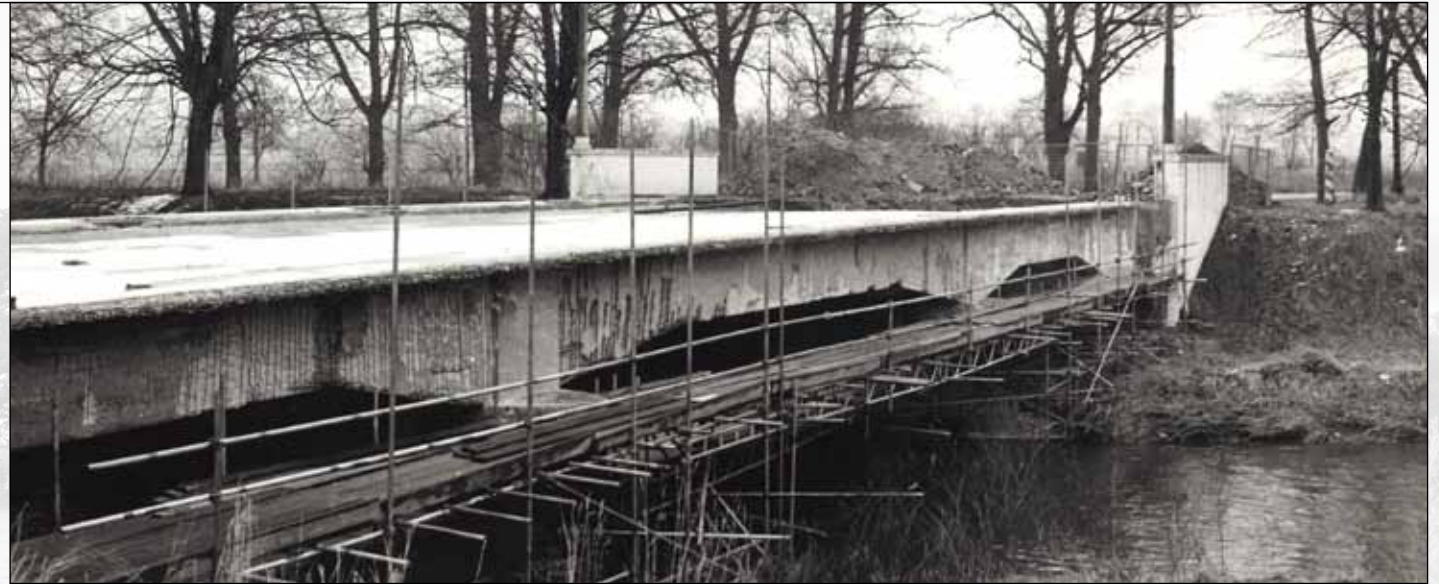
V říjnu 1990 navštívil okres Žitava tehdejší spolkový prezident von Weizsäcker. Pro náš projekt to byla velká strategická výhoda. Na hraničním přechodu Friedensstraße nám slíbil, že se zasadí o výstavbu silnice ze Žitavy do Hrádku přes polské území a otevření hraničního přechodu. Později, díky Weizsäckerově zprostředkování, se podařilo získat i polského a českého prezidenta, Wałęsu a Havla, kteří nad projektem euroregionu převzali záštitu. V roce 1991 byl právně založen Euroregion Nisa a získal administrativní strukturu.

Potężczenia telefoniczne z Polską i Czechostowacją prawie nie istniały. Pani Watterott pojechała więc do Polski, do Jeleniej Gory, do wojewody Jerzego Nalichowskiego oraz do Liberca, do prezydenta Jifego Drdy, aby przedstawić nasze pomysły i zaprosić ich na rozmowy do Żytawy. Pomocne były również rozmowy w Bogatyni z pierwszym wybranym w wolnych wyborach burmistrzem Gryczem. Trafiliśmy na właściwych ludzi. Jerzy Nalichowski wywozili się z Solidarności, w związku z czym w przeszłości przebywał w więzieniu, Jiří Drda pochodził z Forum Obywatelskiego. Od tej pory spotykaliśmy się na przemian w Jeleniej Górze, Libercu i Żytawie.

Ponieważ jako Niemcy byliśmy członkami UE, wspólnie poszukiwaliśmy transgranicznych projektów finansowanych przez Brukselę. Przypadła nam rola pośrednika dla wszystkich trzech stron. W dyskusjach uczestniczyli coraz bardziej zaangażowani burmistrzowie z trzech krajów. W końcu koncepcje miały być tworzone oddolnie.

W październiku 1990 roku ówczesny prezydent federalny von Weizsäcker odwiedził Powiat Żytawski. Był to ogromny atut strategiczny dla naszego projektu. Na Friedensstraße obiecał nam, że będzie lobbował po polskiej stronie na rzecz budowy drogi Żytawa – Hrádek przebiegającej przez terytorium Polski i otwarcia przejścia granicznego. Później, dzięki pośrednictwu Weizsäckera, do objęcia patronatu honorowego nad projektem Euroregionu zostali przekonani także prezydenci Polski i Czech – Wałęsa oraz Havel. W 1991 roku Euroregion otrzymał strukturę prawną oraz strukturę administracyjną.

*Grenzübergang Zittau–Porajów
Hraniční přechod Žitava–Porajów
Przejście graniczne Żytawa–Porajów*

1991
2021

Die Anfänge der Euroregion aus tschechischer Perspektive

Ing. Miroslav Matušek, CSc.

Ende 1991 erhielt ich vom Oberbürgermeister der Stadt Liberec, Ing. Drda, das Angebot, mich der organisatorischen Arbeit bei der Gründung der Euroregion Neisse-Nisa-Nysa (ERN) anzunehmen, was ein freiwilliger Kommunalverband von Städten und Gemeinden im Gebiet des sog. Dreiländerecks in den Grenzregionen von Deutschland, Tschechien und Polen sein sollte (und bis heute ist). Ich nahm das Angebot an und wurde Sekretär der ERN für die tschechische Seite. Kristallisierungszentren der ERN waren die Städte Zittau, Jelenia Góra und Liberec, von den Persönlichkeiten auf kommunalpolitischer Ebene waren es der Zittauer Landrat Heinz Eggert, der Woiwod Nalichowski aus Jelenia Góra, der Liberecer Oberbürgermeister Drda und der Liberecer Regionspräsident Mráz. Der Grundgedanke der ERN wie auch anderer grenznaher und grenzüberschreitender Euroregionen in Europa war die vernünftige Überzeugung, dass viele Dinge im Rahmen der Kommunalpolitik durch Kooperation der Menschen über die Grenzen hinweg gelöst werden können, ohne dass es nötig wäre, alles über die zentralen Regierungsorgane in den Hauptstädten der Nachbarländer, in unserem Falle in Berlin, Warschau und Prag, zu klären.

Zuerst hatte ich mein Büro im Rathaus in Jablonec nad Nisou und später in Liberec, und parallel fuhr ich in ein Büro nach Zittau, wo wir drei Sekretäre – Herr Watterot für die deutsche Seite, Herr Jakubiec für die polnische Seite und ich für die tschechische Seite – uns trafen.

Začátky euroregionu z české perspektivy

Ing. Miroslav Matušek, CSc.

Koncem roku 1991 jsem dostal od primátora města Liberce Ing. Drdy nabídku, abych se ujal organizační práce při zakládání Euroregionu Nisa-Neisse-Nysa (ERN), což mělo být (a dodneška je) dobrovolné komunální sdružení měst a obcí na území tzv. trojzemí v pohraničních oblastech Čech, Německa a Polska. Nabídku jsem přijal a stal se sekretářem ERN za českou stranu. Takovými krystalizačními centry ERN byla města Žitava, Jelenia Góra a Liberec, z osobností na úrovni komunální politiky pak žitavský hejtman Heinz Eggert, vojvoda Nalichowski z Jelenie Góry, liberecký primátor Drda a liberecký hejtman Mráz. Základní myšlenkou ERN i ostatních příhraničních a přeshraničních euroregionů v Evropě bylo rozumné přesvědčení, že mnoho věcí se v rámci komunální politiky dá vyřešit spoluprací lidí přes hranice, aniž by bylo nutné vše řešit přes centrální vládní orgány v hlavních městech sousedících států, v daném případě v Berlíně, ve Varšavě a v Praze.

Nejprve jsem měl kancelář na radnici v Jablonci nad Nisou a později v Liberci a paralelně jsem dojížděl do kanceláře v Žitavě, kde jsme se setkávali všichni tři sekretáři: pan Watterot za německou stranu, pan Jakubiec za polskou stranu a já za českou stranu.

Początki Euroregionu z czeskiej perspektywy

Ing. Miroslav Matušek, CSc.

Pod koniec 1991 roku otrzymałem od prezydenta miasta Liberec, ing. Drdy, propozycję, by zająć się pracami organizacyjnymi w ramach tworzenia Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa (ERN), który miał być (i jest do dnia dzisiejszego) dobrowolnym samorządowym stowarzyszeniem miast i gmin na obszarze tzw. trójstyku na pograniczu Czech, Polski i Niemiec. Propozycję przyjąłem i zostałem sekretarzem ERN ze strony czeskiej. Takimi krystalizującymi ośrodkami ERN były miasta Jelenia Góra, Żytawa i Liberec, wśród osobistości na szczeblu polityki samorządowej byli wojewoda Nalichowski z Jeleniej Góry, żytawski landrat Heinz Eggert, liberecki prezydent Drda i liberecki hetman Mráz. Podstawową ideą ERN i pozostałych przygranicznych oraz transgranicznych euroregionów w Europie było przekonanie, że wiele spraw w ramach polityki samorządowej można rozwiązać w drodze ponadgranicznej współpracy, bez konieczności rozwiązywania wszystkiego poprzez centralne władze w stolicach sąsiadujących państw, w tym przypadku w Warszawie, Pradze i Berlinie.

Najpierw miałem biuro w ratuszu w Jabloncu nad Nisou, później w Libercu i jednocześnie dojeżdżałem do biura w Żytawie, gdzie spotykaliśmy się w trójkę, wszyscy sekretarze: pan Jakubiec z polskiej strony, pan Watterot z niemieckiej strony i ja z czeskiej strony.

Unser Büro hatten wir in dem Gebäude, wo auch die Sächsische Handelskammer ihren Sitz hatte. Pikant war, dass dieses Gebäude zu DDR-Zeiten als Sitz der Zittauer Zweigstelle des Ministeriums für Staatssicherheit (Stasi) diente. Wenn ich aus dienstlichen Gründen über Nacht oder auch mehrere Tage in Zittau bleiben musste, hatte ich im anliegenden Haus ein kleines Zimmer zum Übernachten, über das ich bald erfuhr, dass es sich um eine der Zellen handelte, in die die Stasi Verhörte eingesperrt hatte. Bei mir waren aber keine Gitter mehr am Fenster und es war eine ziemlich gemütliche Unterkunft.

Es muss gesagt werden, dass die Europäische Union (EU), deren Mitglied wir zu der Zeit noch nicht waren, die Entstehung grenzüberschreitender Euroregionen stark unterstützte. An dieser Stelle möchte ich eine Episode von einem Besuch mehrerer Vertreter der ERN bei zwei Regierungsvertretern in Prag erwähnen. Ich glaube, es war die Idee von Herrn Heinz Eggert, der wissen wollte, wie unsere Politiker den Gedanken von Euroregionen als Instrument der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit auf kommunaler Ebene sehen. Wir besuchten den damaligen Premierminister Petr Pithart und den Finanzminister Václav Klaus. Während wir beim Premierminister Herrn Pithart eine sehr entgegenkommende und verständnisvolle Einstellung verzeichneten, verspürten wir beim Finanzminister Herrn Klaus, der damals auch Vorsitzender des Bürgerforums (OF) war, eine äußerst kalte, gar abweisende Haltung.

Kancelář jsme měli v budově, kde měla sídlo i saská Handelskammer. Pikantní věcí bylo, že předtím za dob NDR to byla budova, ve které měla sídlo žitavská „Stasi“ (žitavská pobočka „Ministerium für Staatssicherheit“). Pokud mé pracovní povinnosti vyžadovaly, abych zůstal v Žitavě přes noc nebo i pár dnů, tak jsem měl v přilehlém domečku pokojík na přespání, o kterém jsem záhy zjistil, že to byla jedna z cel, do kterých „Stasi“ zavírala vyslychané osoby. Už jsem ovšem neměl mříže v okně a bydlení to bylo docela pohodlné.

Je třeba říci, že vznik přeshraničních euroregionů velmi podporovala Evropská unie (EU), jejímiž členy jsme v té době ještě nebyli. Na tomto místě zmíním jednu epizodu o návštěvě několika představitelů ERN u dvou vládních představitelů v Praze. Myslím, že to byl nápad pana Heinze Eggerta, který chtěl vědět, jak se naši vládní politici dívají na myšlenku euroregionů jako nástrojů přeshraniční spolupráce na komunální úrovni. Navštívili jsme tehdejšího předsedu vlády Petra Pitharta a ministra financí Václava Klause. Zatímco u předsedy vlády pana Pitharta jsme zaznamenali velice vstřícný a chápavý postoj, u ministra financí pana Klause, který byl v té době také předsedou Občanského fóra (OF), jsme vycítili velmi chladný, ba spíše odmítavý postoj.

Biuro mieliśmy w budynku, w którym mieściła się też saskońska Handelskammer. Pikanterii dodawał fakt, że wcześniej, w czasach NRD, był to budynek, w którym miała siedzibę żytawska Stasi (żytawski oddział Ministerium für Staatssicherheit). Jeżeli moje obowiązki służbowe wymagały, bym został w Żytawie na noc lub nawet na kilka dni, to w sąsiednim budynku miałem pokój do dyspozycji. W krótkim czasie dowiedziałem się, że była to jedna z cel, w których Stasi zamykała przestuchiwane osoby. W oknie jednak nie miałem już krat, a mieszkanko było nawet wygodne.

Trzeba powiedzieć, że powstanie transgranicznych euroregionów bardzo wspierała Unia Europejska, której członkami w tym czasie jeszcze nie byliśmy. W tym miejscu wspomnę o jednej sytuacji związanej z wizytą kilku przedstawicieli ERN u dwóch przedstawicieli rządu w Pradze. Myślę, że to był pomysł pana Heinza Eggerta, który chciał zobaczyć, jak nasi rządowi politycy patrzą na ideę euroregionów będących instrumentem współpracy transgranicznej na szczeblu samorządowym. Złożyliśmy wtedy wizytę premierowi Petrowi Pithartowi i ministrowi finansów Václavowi Klausowi. Spotkaliśmy się z bardzo przyjaznym i pełnym zrozumienia podejściem pana premiera Pitharta, natomiast u ministra finansów, pana Klause, który był wówczas także prezesem Forum Obywatelskiego, wyczuwaliśmy bardzo chłodne, wręcz negatywne nastawienie.

15 Jahre Euroregion, von links:
15 let euroregionu, zleva:
15-lecie Euroregionu, od lewej:
A. Löhr, H. Eggert, M. Matušek

Wie alles anfang

Jacek Jakubiec

Ende Mai 1991 erfuhr ich aus den Medien, dass auf der anderen Seite der Neiße, im nahegelegenen Zittau, eine sächsisch-tschechisch-polnische Konferenz stattgefunden hat, auf der zum ersten Mal das ungewohnte, etwas rätselhafte Wort „Euroregion“ gefallen ist. Es geschah etwas, was die Bewohner dieser Grenzregion fasziniert haben musste...

Ich war damals 47 Jahre alt, lebte ein aktives Leben und langweilte mich wirklich nicht, aber als der damalige Woiwode von Jelenia Góra, Jerzy Nalichowski, ein Kollege, mit dem wir vor nicht allzu langer Zeit in der Untergrundbewegung Solidarność konspiriert hatten, mir die Möglichkeit anbot, auf polnischer Seite an der Schaffung dieser Euroregion mitzuarbeiten, zögerte ich keinen Augenblick. Am 8. November 1991 wurde ich bei der ersten Konferenz der polnischen Gemeinden, die sich um die Teilnahme an dieser Initiative bewarben, im Rathaus von Jelenia Góra zum polnischen Koordinator der entstehenden grenzüberschreitenden Gemeinschaft ernannt. Kurze Zeit später lernte ich meine Partner Mirek Matuszek aus Jablonec und Gerhard Watterott aus Zittau kennen. In dieser Stadt, in einem Schlösschen in der Bahnhofstraße 30, das vor nicht allzu langer Zeit Sitz der DDR-Stasi war (ist das nicht ein Symbol?), begannen drei Ingenieure, ein Chemiker, ein Energietechniker und ein Architekt mit der Vorbereitung der ersten Sitzung des 30-köpfigen Rates der Euroregion, des trinationalen obersten Gremiums der grenzüberschreitenden Pionierstruktur. Es handelte sich um eine Pionierstruktur, denn obwohl es in Europa bereits seit 30 Jahren Dutzende solcher Gemeinschaften gab, waren hier, auf den Ruinen des kommunistischen Systems, wo bis vor kurzem noch völlig

Jaké byly začátky

Jacek Jakubiec

Koncem května 1991 jsem se ze zpráv dozvěděl, že se za Nisou, v nedaleké Žitavě, konala sasko-česko-polská konference, na níž poprvé zaznělo neznámé, poněkud záhadné slovo „euroregion“. Dělo se něco, co muselo obyvatele tohoto příhraničí zaujmout...

Bylo mi tehdy 47 let, žil jsem aktivně, mohu říci, že jsem se nenudil, ale když mi tehdejší jelenohorský vojvoda Jerzy Nalichowski, kolega, s nímž jsme ještě nedávno konspirovali v podzemní „Solidaritě“, nabídl, abych se věnoval z polské strany spoluutváření tohoto euroregionu, neváhal jsem ani vteřinu. Dne 8. listopadu 1991 jsem se na jelenohorské radnici, během první konference polských obcí, které chtěly k této iniciativě přistoupit, stal prvním koordinátorem v tomto vznikajícím přeshraničním společenství. Krátce na to jsem poznal své partnery – Mirka Matuska z Jablonce a Gerharda Watterotta ze Žitavy. Právě v tomto městě, v zámečku v ulici Bahnhofstraße 30, který byl ještě do nedávna sídlem východoněmecké Stasi (copak to není symbolické?), začali tři inženýři, chemik, energetik a architekt připravovat první zasedání třicetileté Rady Euroregionu, třístranného vrchního orgánu průkopnické přeshraniční struktury. Průkopnické, protože byl v Evropě již 30 let působilo několik desítek takových uskupení, tak zde, v jistém smyslu na sutích komunistického režimu, kde ještě nedávno byla zcela jiná politická, ekonomická a společenská realita, byly zkušenosti západních euroregionů málo přínosné. Naše poslání a náš model fungování musely individuálně zapadnout do reality této části Evropy. Jedno však bylo jasné: zcela klíčovou výzvou bylo měřitko neskutečné, ekologické degradace tohoto území, které bylo označováno, na štěstí již zapomenutým, jménem „Černý trojúhelník“. Seznam

Jakie były początki

Jacek Jakubiec

W końcu maja 1991 r. dowiedziałem się z mediów, że za Nysą, w nieodległej Żytawie, odbyła się saksońsko-czesko-polska konferencja, na której po raz pierwszy padło nieznanne, nieco zagadkowe słowo „euroregion“. Działo się coś, co mieszkańców tego pogranicza musiało intrygować...

Miałem wtedy 47 lat, żyłem aktywnie, mogę powiedzieć, że się nie nudziłem, ale gdy ówczesny wojewoda jeleniogórski Jerzy Nalichowski, kolega z którym jeszcze niedawno konspirowaliśmy w podziemnej „Solidarności“, zaproponował mi zajęcie się z polskiej strony współtworzeniem owego euroregionu, ani przez chwilę nie wahatem się. W dniu 8 listopada 1991 r. w jeleniogórskim ratuszu, podczas pierwszej konferencji polskich gmin zgłaszających akces do tej inicjatywy, zostałem polskim koordynatorem w rodzącej się transgranicznej wspólnotce. Krótce potem poznałem moich partnerów – Mirka Matuska z Jablonca i Gerharda Watterotta z Żytawy. To w tym mieście, w pałacyku przy ul. Bahnhofstraße 30, który jeszcze niedawno był siedzibą NRD-owskiej Stasi (czyż to nie symbol?), trzech inżynierów, chemik, energetyk i architekt, przystąpiło do przygotowania pierwszego posiedzenia 30-osobowej Rady Euroregionu, trójstronnego organu naczelnego pionierskiej, transgranicznej struktury. Pionierskiej, bo choć w Europie od 30 lat funkcjonowało już kilkadziesiąt takich wspólnot, to tu, niejako na gruzach systemu komunistycznego, gdzie tak niedawno panowały catkiem inne realia polityczne, gospodarcze i społeczne, doświadczenia zachodnich euroregionów miały małą przydatność. Nasza misja i nasz model funkcjonowania musiały być indywidualnie wpisane w realia tego fragmentu Europy. Co do jednego nie było wątpliwości:

andere politische, wirtschaftliche und soziale Realitäten geherrscht hatten, die Erfahrungen der westlichen Euroregionen wenig hilfreich. Unser Auftrag und unser Arbeitsmodell mussten individuell an die Gegebenheiten in diesem Teil Europas angepasst werden. An einer Sache gab es keinen Zweifel - eine absolut entscheidende Herausforderung war das Ausmaß der enormen ökologischen Degradation dieses Gebiets, das mit dem heute glücklicherweise vergessenen Beinamen „Schwarzes Dreieck“ bezeichnet wurde. Die Liste der gemeinsamen Prioritäten enthielt weitere Begriffe, insbesondere die unzureichende Durchlässigkeit der Verkehrswege und Grenzübergänge. Der allgemeine Sinn unserer Aktivitäten wurde durch das ungeschriebene, aber einhellig praktizierte Motto zusammengefasst: „Gemeinsame Probleme gemeinsam bewältigen, aber auch die Anstrengungen dort bündeln, wo wir gemeinsame Stärken haben, dank derer wir den Wohlstand der Bewohner dieser Länder schneller aufbauen können“. Der gemeinsame „Modus Operandi“ basierte auf vier Kanons: gleichberechtigte Partnerschaft, Konsens, Parität und Rotation. Das funktioniert bis heute.

Die konstituierende Sitzung des Rates der Euroregion fand am 21. Dezember 1991 in Zittau statt. Damals wurde die Euroregion ins Leben gerufen, die fortan nach dem Namen des Flusses benannt wurde, der die drei Länder verbindet. Die zweite Sitzung des Rates fand kurz darauf, am 29. Februar des Schaltjahres 1992, in Liberec statt. Ihr „Hauptprodukt“ war das wichtige Dokument „Rahmenvereinbarung über die Zusammenarbeit im Rahmen der Euroregion Neisse-Nisa-Nysa“, das die Struktur und Funktionsweise der Euroregion regelte.

společných priorit měl více položek, zejména nedostačující průchodnost dopravních tras a hraničních přechodů. Celkový smysl naší činnosti shrnovalo nepsané, ale souhlasně praktikované motto „společně odbourávat společné problémy a spojovat úsilí tam, kde máme společné výhody, díky nimž můžeme rychleji budovat prosperitu obyvatel těchto území“. A co se týče společného „modus operandi“, tak jej tvořily čtyři kánony: rovné partnerství, konsensus, parita, rotace. Tak to funguje do dnešní doby.

Ustavující zasedání Rady Euroregionu se konalo 21. prosince 1991 v Žitavě. Tehdy vznikl euroregion, jenž má od té doby svoje jméno s názvem řeky spojující tři státy. Druhé zasedání Rady se konalo krátce potom: V Liberci, dne 29. února přestupného roku 1992. Jeho hlavním výstupem byl důležitý dokument „Rámcová dohoda o spolupráci v rámci Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa“, upravující otázky související se strukturou a způsobem fungování euroregionu.

wyzwaniem bezwzględnie kluczowym była skala porażającej, ekologicznej degradacji tego obszaru, określanego zapomnianym już na szczęście epitetem „Czarny Trójkąt”. Lista wspólnych priorytetów objęta więcej hasel, zwłaszcza niedostateczną drożność szlaków komunikacyjnych i przejść granicznych. Generalny sens naszych działań streszczało niepisane, ale zgodnie praktykowane motto „razem pokonywać wspólne problemy, ale też łączyć wysiłki tam, gdzie mamy wspólne atuty, dzięki którym możemy szybciej budować pomyślność mieszkańców tych ziem”. Gdy zaś chodzi o wspólny „modus operandi” tworzyły go cztery kanony: równopartnerstwo, konsensus, parytet, rotacja. To zresztą działa do dziś.

Inauguracyjne posiedzenie Rady Euroregionu odbyło się 21 grudnia 1991 r. w Żytawie. To wtedy powołano do życia Euroregion, odtąd mający już imię własne z nazwą rzeki łączącej trzy kraje. Drugie posiedzenie Rady odbyło się już niebawem. W Libercu, w dniu 29 lutego przestępnego roku 1992. Głównym jego „produktem” był ważny dokument „Porozumienie ramowe o współpracy w ramach Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa”, regulujący sprawy struktury i sposobu funkcjonowania Euroregionu.

*5 Jahre Euroregion, von links:
5 let euroregionu, zleva:
5-lecie Euroregionu, od lewej:*

*M. Matušek, J. Nalichowski, M. Szymański,
G. Watterott, J. Jakubiec*

1991
2021

Die Anlaufphase dauerte nicht lange. Ich bin wahrscheinlich nicht der Einzige, der sich gern an die hervorragende Atmosphäre erinnert, in der wir damals arbeiteten. Die Arbeit war sehr dynamisch und hatte, wie ich es heute sehe, eine große Portion gegenseitiger Neugierde und freundlicher Offenheit. Die Euroregion Neisse wurde zu einem lebendigen Gebilde, das bei den lokalen Gemeinschaften recht schnell auf positive Resonanz stieß. Die Erfahrung bei der Einführung eines gemeinsamen Logos veranschaulicht dies. Dass wir ein grafisches Symbol brauchten, war offensichtlich. Aber als es ebenso offensichtlich schien, dass wir einfach einen guten Grafikdesigner engagieren müssen, schlug ich vor, dass es sich vielleicht lohnen würde, einen offenen Wettbewerb durchzuführen. Die Idee fand Anklang und in kurzer Zeit erhielten die Sekretariate in Zittau, Liberec und Jelenia Góra insgesamt 664 (!) verschiedene Wettbewerbsbeiträge. Die 9-köpfige (paritätische 3x3) Jury, die in Zittau tagte, musste aus dieser reichen Sammlung von Entwürfen von Fachleuten, aber auch von Arbeiten, die Ausdruck einer spontanen, bürgerlichen Reaktion auf den Slogan „Wir schaffen eine Euroregion“ waren, eine Auswahl treffen. Ich hatte das Vergnügen, den Vorsitz dieses Gremiums zu führen, das drei Tage lang in einer Art „Konklave“ den Beitrag von Herrn Karel Aubrecht aus Prag auswählte – das inzwischen allgemein bekannte grün-hellblaue Dreieck... Ein ähnliches Symptom der Spontanität begleitete die Bildung der trinationalen Arbeitsgruppen. Viele von uns erinnern sich daran, wie schnell und mit welchem Engagement damals Wissenschaftler, Förster, Feuerwehrleute, Historiker, Sportler gegenseitige Kontakte aufnahmen... Zweifellos war hier eine bestimmte Zeitspanne im Spiel und das Bewusstsein, dass eine Ära vorbei ist und diese neue von uns erst geschaffen wird.

Etapa rozjezdu nebyla dlouhá. Zřejmě nejsem jediný, kdo si velmi dobře pamatuje úžasnou atmosféru, v níž jsme tehdy pracovali. Tato práce byla velmi dynamická a také, tak to dnes hodnotím, měla velkou dávku vzájemné zvědavosti a přátelské otevřenosti. Z Euroregionu Nisa se stával živý tvor, který si poměrně rychle získal pozitivní ohlas místních společností. Poukazuje na to i zkušenost s přípravou společného loga. To, že grafický symbol potřebujeme, bylo samozřejmé. Ale když se stejně samozřejmě jevilo to, že prostě musíme zapojit dobrého grafika, tak jsem navrhl, že možná stojí za to vyhlásit veřejnou soutěž? To se líbilo a v krátkém čase bylo na sekretariáty do Liberce, Žitavy a Jelení Hory doručeno celkem 664 (!) nejrůznějších prací. V Žitavě zasedala 9členná (parita 3x3) komise, která musela vybrat z té bohaté sbírky návrhů profesionálů, ale i prací, které byly projevem spontánního, občanského ohlasu na heslo „tvoříme euroregion“. Měl jsem tu radost předsedať grémiu, které během tří dnů, poněkud jako „konklave“, cestou postupného vyřazování vybralo práci Karla Aubrechta z Prahy, již obecně známý zeleno-modrý trojúhelník. Obdobný symptom spontánnosti doprovázel vznik třístranných pracovních skupin. Řada z nás si pamatuje, jak rychle a s jakou angažovaností v té době vzájemné kontakty navazovali vědci, lesníci, hasiči, historikové, sportovci. Bezpochybně zde měl vliv i specifický časový aspekt a vědomí, že jistá epocha je již minulostí a tu novou teprve tvoříme.

Faza rozruchu nie trwała długo. Pewnie nie tylko ja bardzo dobrze wspominał znakomity klimat w jakim przyszło nam wtedy pracować. Miała ta praca dużą dynamikę a także, jak to dziś oceniam, sporą dawkę wzajemnej ciekawości i życzliwej otwartości. Euroregion Nisa stawał się bytem żywym, dość szybko zyskując pozytywny rezonans lokalnych społeczności. Ilustruje to doświadczenie z ustalaniem wspólnego logo. To, że graficzny symbol był nam potrzebny było oczywiste. Ale gdy równie oczywiste wydawało się że trzeba po prostu zaangażować dobrego grafika, rzucitem propozycję, że może warto zrobić otwarty konkurs? To chwycono i w krótkim czasie do sekretariatów w Żytawie, Libercu i Jeleniej Górze napłynęło łącznie 664 (!) najróżniejszych prac. Obradujące w Żytawie 9-osobowe (parytetowo 3x3) jury, musiało w tym bogatym zbiorze propozycji profesjonalistów ale i prac będących wyrazem spontanicznego, obywatelskiego odzewu na hasło „tworzymy Euroregion“, dokonać wyboru. Miałem przyjemność przewodniczyć gremium, które w ciągu trzech dni, trochę jak „konklawe“, w drodze kolejnych selekcji wybrało pracę pana Karla Aubrechta z Prahy, znany już powszechnie zielono-błękitny trójkąt... Podobny syndrom spontaniczności towarzyszył powstawaniu trójstronnych grup roboczych. Wielu z nas pamięta jak szybko i z jakim zaangażowaniem podejmowali wtedy wzajemne kontakty naukowcy, leśnicy, strażacy, historycy, sportowcy... Niewątpliwie działała tu specyficzna renta czasu i świadomość, że pewna epoka odeszła w przeszłość, a tę nową dopiero tworzymy.

Die Euroregion in wenigen Worten

Markus Köhler

Die Euroregion Neisse-Nisa-Nysa ist eng mit der gesellschaftlichen Entwicklung unserer drei Länder verbunden, sie ist sozusagen ein Teil von diesem „gesellschaftlichen Organismus“ und reagiert mehr oder weniger flexibel auf alle Änderungen und Erfordernisse.

Der Corona-Lockdown 2020-2021 und die damit verbundenen Grenzschließungen haben die grenzübergreifenden Erfolge ein gutes Stück zurückgeworfen. Für viele war es eine Erinnerung an beinahe vergessene Zeiten, als die Grenzen zu den Nachbarn geschlossen und fast unüberwindbar schienen, vor allem für die Jüngeren hingegen, war es eine komplett neue, aber dennoch unvorstellbare Erfahrung. Was für ein Glück, dass man dieses Mal nicht komplett bei null anfangen musste. Die bestehenden Kontakte blieben erhalten und haben sich in so manchen Fällen sogar noch weiter vertieft.

Die im Jahr 1991 definierten Prioritäten haben bis heute ihre allgemeine Gültigkeit nicht verloren, wenn man auch durch den EU-Beitritt der Tschechischen Republik und der Republik Polen am 01.05.2004 eines der großen Ziele erreichen konnte.

Die Euroregion Neisse-Nisa-Nysa setzt sich auch weiterhin für die Verbesserung des Informationsaustausches und der Kommunikation über die Grenzen hinweg ein. Sie begrüßt, initiiert und begleitet bei Bedarf grenzübergreifende Kooperation jeglicher Art.

Euroregion několika slovy

Markus Köhler

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa je úzce spjat se společenským rozvojem našich tří zemí, je tak říkajíc součástí tohoto „společenského organismu“ a více či méně flexibilitně reaguje na všechny změny a požadavky.

Uzavření ekonomiky z důvodu koronaviru v letech 2020-2021 a s ním spojené uzavření hranic posunuly přeshraniční úspěchy o značný kus zpět. Pro mnoho z nás to představovalo vzpomínku na časy téměř zapomenuté, kdy byly hranice k sousedům zavřené a zdály se být nepřekonatelnými. Zejména pro mladší generace to naopak byla zcela nová, ale přesto nepředstavitelná zkušenost. Jaké štěstí, že jsme tentokrát nemuseli začínat úplně od nuly. Stávající kontakty zůstaly zachovány a v některých případech byly vztahy dokonce ještě prohloubeny.

Priority definované v roce 1991 neztratily svou všeobecnou platnost dodnes. Jedním z velkých cílů, kterého se podařilo dosáhnout, byl vstup České republiky a Polska do EU dne 1. 5. 2004.

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa se i nadále zasazuje o zlepšování přeshraniční výměny informací a komunikace. Vítá a iniciuje přeshraniční spolupráci všeho druhu a v případě potřeby jí poskytuje nezbytnou podporu.

Kilka słów o Euroregionie

Markus Köhler

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa jest ściśle związany z rozwojem społecznym trzech krajów, jest niejako częścią tego „organizmu społecznego“ i reaguje mniej lub bardziej elastycznie na wszystkie zmiany i wyzwania.

Lockdown z powodu koronawirusa w latach 2020-2021 i związane z nim zamknięcie granic znacznie opóźniły sukcesy transgraniczne. Dla wielu było to przypomnienie prawie zapomnianych czasów, kiedy granice z sąsiadami były zamknięte i wydawały się praktycznie nie do pokonania, ale szczególnie dla młodszych było to zupełnie nowe, niewyobrażalne doświadczenie. Jakie to szczęście, że tym razem nie trzeba było zaczynać zupełnie od zera. Istniejące kontakty zostały utrzymane, a w niektórych przypadkach nawet pogłębione.

Zdefiniowane w 1991 roku priorytety nie straciły do dziś swojej ogólnej aktualności, mimo że jeden z głównych celów został osiągnięty wraz z przystąpieniem Republiki Czeskiej i Rzeczypospolitej Polskiej do UE w dniu 01.05.2004 roku.

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa nadal angażuje się w poprawę wymiany informacji i komunikacji ponad granicami. Aprobuje, inicjuje i w razie potrzeby monitoruje współpracę transgraniczną wszelkiego rodzaju.

WUSSTEN SIE SCHON, DASS

- **die Euroregion größer ist als Staaten wie Katar oder Jamaika und fast so groß wie Montenegro?** Sie erstreckt sich über einen größtenteils ländlich geprägten Raum auf dem Gebiet der Landkreise Bautzen und Görlitz auf deutscher Seite; Liberecký und teilweise Ústecký kraj (Schluckenauer Zipfel) auf tschechischer Seite sowie über den westlichen Teil der Woiwodschaft Niederschlesien auf polnischer Seite.
- **in der Euroregion Neisse-Nisa-Nysa ungefähr 1,5 Mio. Einwohner leben?** Dabei ist die Bevölkerung relativ gleichmäßig auf die drei Länder verteilt, am bevölkerungsreichsten ist der deutsche Teil, der bevölkerungsärmste der tschechische Teil. Dies hängt allerdings damit zusammen, dass der tschechische Teil der flächenmäßig kleinste der Euroregion ist. Wenn man sich die Bevölkerungsdichte ansieht, dann ist die tschechische Seite mit 173 E./km² am dichtesten, die polnische Seite mit 110 E./km² am dünnsten besiedelt. Die tschechische Seite ist darüber hinaus - gemessen am Altersdurchschnitt - die jüngste Seite mit knapp über 40 Jahren.
- **jede Seite der Euroregion ihre eigene Rechtsform hat und die Geschäftstellen ihren Sitz in Zittau, Liberec und in Jelenia Góra haben?** Die Vereine sind nach ihrem jeweiligen Recht als eine Art Verein organisiert, die 3 eigenständigen Rechtssubjekte arbeiten allerdings durch einen freiwilligen Zusammenschluss eng zusammen und haben dafür gemeinsame Strukturen geschaffen.
- **die gemeinsamen Organe (der Rat, das Präsidium und das Gemeinsame Sekretariat) ein Rotationsprinzip einhalten?** Abstimmungen werden immer von den drei Seiten gemeinsam getroffen, außerdem finden die jeweiligen Sitzungen abwechselnd auf deutscher, tschechischer und polnischer Seite statt.

VĚDĚLI JSTE, ŽE

- **euroregion je svou rozlohou větší než státy jako Katar či Jamajka a je skoro tak velký jako Černá Hora?** Rozprostírá se na z velké části venkovském prostoru na území okresů Budyšín (Bautzen) a Zhořelec (Görlitz) na německé straně, Libereckého a částečně též Ústeckého kraje (Šluknovský výběžek) na české straně a v západní části Dolnoslezského vojvodství v Polsku.
- **v Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa žije zhruba 1,5 milionu obyvatel?** Obyvatelstvo je přitom poměrně rovnoměrně rozděleno mezi všechny tři země; nejlidnatější je jeho německá strana, nejméně obyvatel má strana česká. Souvisí to však s tím, že česká strana je co do plochy nejmenší částí euroregionu. Vezmeme-li v úvahu hustotu zalidnění, potom je česká strana s 173 obyvateli na km² zalidněna nejvíce, naopak polská strana s 110 obyvateli na km² je zalidněna nejméně. Česká strana je kromě toho – měřeno věkovým průměrem – nejmladší částí s průměrným věkem obyvatel mírně přesahujícím 40 let.
- **každá ze stran euroregionu má svou vlastní právní formu a jeho sekretariáty mají svá sídla v Žitavě, Liberci a Jelení Hoře?** Sdružení jsou podle příslušných právních předpisů jednotlivých zemí organizována jako určitý druh spolků, všechny tři samostatné právní subjekty však úzce spolupracují na základě dobrovolného spojení a vytvořily za tímto účelem společné struktury.
- **společné orgány (rada, prezidium a společný sekretariát) dodržují rotační princip?** Jednání a hlasování se účastní vždy všechny tři strany společně, zasedání se kromě toho konají střídavě na německé, české a polské straně.

CZY WIESZ, ŻE

- **euroregion jest większy niż kraje takie, jak Katar czy Jamajka i prawie tak duży jak Czarnogóra?** Obejmuje on w dużej mierze obszary wiejskie na terenie powiatów Bautzen i Görlitz po stronie niemieckiej, kraj liberecki i częściowo ustecki (Worek Szluknowski) po stronie czeskiej oraz zachodnią część województwa dolnośląskiego po stronie polskiej.
- **w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa mieszka ok. 1,5 mln mieszkańców?** Zaludnienie jest stosunkowo równomiernie rozłożone pomiędzy trzy kraje, przy czym część niemiecka jest najbardziej zaludniona, a czeska najmniej. Wynika to jednak z faktu, że czeska część jest najmniejsza pod względem powierzchni. Patrząc na gęstość zaludnienia, strona czeska jest najgęściej zaludniona (173 mieszkańców/km²), strona polska jest najmniej zaludniona (110 mieszkańców/km²). Ponadto po stronie czeskiej średnia wieku mieszkańców jest najniższa – nieco ponad 40 lat.
- **każda strona Euroregionu ma własną formę prawną, a biura znajdują się w Żytawie, Libercu i Jeleniej Górze?** Stowarzyszenia są zorganizowane według obowiązujących po każdej stronie przepisów, ale te trzy niezależne podmioty prawne ściśle, dobrowolnie ze sobą współpracują i stworzyły w tym celu wspólnę strukturę.
- **wspólne orgány (Rada, Prezydium i Wspólny Sekretariat) stosują zasadę rotacji?** Głosy są zawsze oddawane wspólnie przez trzy strony. Ponadto posiedzenia odbywają się na przemian po stronie niemieckiej, czeskiej i polskiej.

- **zu den Aufgaben der Euroregion die Begleitung der dreiseitigen Arbeitsgruppen gehört?** Zurzeit sind es etwa 12 Gruppen, wie z.B. „Bibliotheken“, „Denkmäler“, „Statistik“, „Verkehr“, die sich mit grenzübergreifenden Themen aus ihrem Fachbereich befassen. Auf dieser Ebene tauschen sich Experten aus, suchen nach gemeinsamen Lösungen.
- **die Euroregion seit 2014 nach einer gemeinsamen, dreiseitigen Strategie arbeitet, deren Fortsetzung mit Einbindung einer Vielzahl an Institutionen und Akteuren gerade weiterentwickelt wird?** Erstmals wurden für den Zeitraum 2014-2020 auf verschiedenen separaten Handlungsempfehlungen, Strategien und weiteren Dokumenten beruhende dreiseitige Handlungsempfehlungen für die Euroregion erarbeitet. Eine Fortschreibung für die Perspektive bis zum Jahr 2027 ist gerade in Erarbeitung, um einen weiteren „Fahrplan“ für die interne Tätigkeit der Euroregion zu entwickeln, den dreiseitigen Fachgruppen Prioritäten zu geben und ein Basisdokument zur Ableitung weiterer grenzübergreifender Vorhaben und Projekte zur Verfügung zu stellen.
- **mezi úkoly euroregionu patří zřizování a organizační podpora trinacionálních pracovních skupin expertů?** V současné době se jedná zhruba o 12 skupin, jako jsou např. „Knihovny“, „Památky“, „Statistika“, „Doprava“, které se zabývají přeshraničními tématy ze svého oboru. Na této úrovni probíhá diskuze odborníků, kteří hledají společná řešení.
- **euroregion pracuje od roku 2014 podle společné, trojstranné strategie, která se dále přímo rozvíjí díky zapojení řady institucí a aktérů?** Poprvé byly pro období let 2014-2020 pro euroregion vypracovány trojstranné doporučené postupy, které se zakládaly na různých, samostatných doporučených postupech, strategiích a dalších dokumentech. V současnosti se pracuje na aktualizaci pro výhled až do roku 2027; cílem je vyhotovit další „plán postupu“ pro interní činnost euroregionu, stanovit priority pro trinacionální skupiny odborníků a poskytnout základní dokument, z něhož bude možné odvodit další přeshraniční záměry a projekty.
- **jednym z zadaných Euroregionu jest powoływanie i wsparcie organizacyjne trójstronnych grup roboczych?** Obecnie istnieje około 12 grup, takich jak „Biblioteki“, „Zabytki“, „Statystyka“, „Transport“, które zajmują się kwestiami transgranicznymi w zakresie swojej specjalizacji. Na tej płaszczyźnie eksperci wymieniają się pomysłami, szukają wspólnych rozwiązań.
- **Euroregion od 2014 roku pracuje według wspólnej trójstronnej strategii, której aktualizacja jest obecnie opracowywana z udziałem wielu instytucji i podmiotów?** W oparciu o różne odrębne rekomendacje działań, strategię i inne dokumenty po raz pierwszy dla Euroregionu opracowano trójstronne rekomendacje działań na lata 2014-2020. Obecnie przygotowuje się aktualizacja dla perspektywy do roku 2027, która ma na celu opracowanie dalszego „rozkładu jazdy“ dla wewnętrznych działań Euroregionu, nadanie priorytetów trójstronnym grupom eksperckim oraz stworzenie podstawowego dokumentu, określającego dalsze transgraniczne działania i projekty.

Reichenberg | Liberec

foto: Jiří Jiroutek

Bunzlau | Boleslavec | Bolesławiec

foto: Stadtarchiv | archiv města | archiwum miasta

- **die Euroregion 3 zweiseitige Kleinprojektfonds verwaltet?** Damit hat sie ein wichtiges Instrument für die Unterstützung der grenzübergreifenden Zusammenarbeit in vielen Bereichen des gesellschaftlichen Lebens. Die Verwaltung der EFRE-Mittel und ihre Verteilung an grenzübergreifend tätige Akteure gehören zu den derzeitigen Hauptaufgaben der Euroregion Neisse-Nisa-Nysa.
- **die Geschäftsführer der Euroregion ihre Stimmen in jeweiligen Begleitausschüssen haben?** So entscheiden sie über die Förderung von INTERREG-Großprojekten, welche auch Bautätigkeiten und andere Investitionen einschließen, mit.
- **die Euroregion schon seit 1992 Mitglied der AGEG (Arbeitsgemeinschaft der europäischen Grenzregionen) ist?** Sie umfasst derzeit ca. 100 Mitglieder aus ganz Europa und vertritt deren Interessen gegenüber nationalen Verwaltungsebenen und den EU-Institutionen.
- **die Euroregion seit ihrer Gründung tausende Partnerschaften verknüpft hat?** Seit 1991 wurde eine Vielzahl an Projekten und Begegnungen initiiert und realisiert, Bauvorhaben geplant und umgesetzt, Menschen zueinandergebracht und Kontakte vertieft und aufrechterhalten. Dies ist natürlich auch in Zukunft unser Ziel, denn Partnerschaften müssen immer gepflegt werden, damit sie nicht einrosten.
- **Sie mehr über unsere Arbeit auf der Webseite www.neisse-nisa-nysa.org erfahren können?**
- **euroregion spravuje tři bilaterální fondy malých projektů?** Má díky tomu k dispozici důležitý nástroj na podporu přeshraniční spolupráce v řadě oblastí veřejného života. Správa finančních prostředků z Evropského fondu pro regionální rozvoj a jejich rozdělování mezi přeshraničně činné aktéry patří v současné době mezi hlavní úkoly Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa.
- **jednatelé euroregionu mají svůj hlas v příslušných monitorovacích výborech?** Spolurozhodují tak o podpoře velkých projektů v rámci programu Interreg, které zahrnují též stavební činnosti a další investice.
- **euroregion je již od roku 1992 členem AGEG (Asociace evropských hraničních regionů, též AEER)?** Asociace má v současné době zhruba 100 členů z celé Evropy a zastupuje jejich zájmy vůči státní správě a evropským institucím.
- **euroregion od doby svého vzniku pomohl navázat tisíce partnerství?** Od roku 1991 byla iniciována a realizována celá řada projektů a setkání, bylo naplánováno a provedeno velké množství stavebních záměrů, setkaly se cesty mnoha lidí a jejich vztahy byly utuženy a jsou nadále udržovány. To je samozřejmě naším cílem i v budoucnu, neboť o partnerství je třeba se starat, aby nezrezavělo.
- **více se o naší činnosti můžete dozvědět z internetových stránek www.neisse-nisa-nysa.org?**
- **Euroregion zarządza trzema bilateralnymi Funduszami Małych Projektów?** Jest to ważny instrument wspierania współpracy transgranicznej w wielu dziedzinach życia społecznego. Zarządzanie funduszami EFRR i podział środków wśród aktorów współpracy transgranicznej jest obecnie jednym z głównych zadań Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa.
- **dyrektorzy Euroregionu mają swoje głosy w komitetach monitorujących?** Dzięki temu współdecydują o finansowaniu dużych projektów INTERREG, które obejmują również działania budowlane i inne inwestycje.
- **od 1992 roku Euroregion jest członkiem SERG (Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych)?** Obecnie zrzesza ono ok. 100 członków z całej Europy i reprezentuje ich interesy wobec krajowych szczebli administracji i instytucji UE.
- **Euroregion od momentu powstania połączył tysiące partnerstw?** Od 1991 roku zainicjowano i zrealizowano wiele projektów i spotkań, zaplanowano i wdrożono projekty budowlane, umożliwiano spotkania ludzi, pogłębiano i utrzymywano kontakty. Oczywiście jest to również nasz cel na przyszłość, ponieważ partnerstwo musi być zawsze pielęgnowane, aby nie zaszło przystawiać rdzą.
- **więcej informacji na temat naszej pracy można znaleźć na stronie internetowej www.neisse-nisa-nysa.org?**

Bautzen
Budyšin
Budziszyn

foto: Archiv | archiwum MGO

ZVON – wir verbinden die Region

Der ZVON ist Mobilitätspartner in der EURO-NEISSE-Region

Die grenzüberschreitende Fahrkarte ist eine Erfolgsgeschichte in der Dreiländerregion Deutschland, Polen und Tschechien. Ihre - im Rahmen eines Projektes - verbesserte Variante soll auch den Tourismus der Region ankurbeln.

Aber starten wir 2004: Pünktlich zur Erweiterung der Europäischen Union mit dem Beitritt der Republik Polen und der Tschechischen Republik am 01.05.2004 wurde das EURO-NEISSE-Ticket bei 18 teilnehmenden Verkehrsunternehmen in den drei Ländern eingeführt. Neben den Verkehrsmitteln im ZVON konnten anfangs ausgesuchte Linien in Polen und Tschechien genutzt werden. Sukzessive konnte das Ticket nun wachsen und immer mehr Fahrgäste für die grenzüberschreitenden Verbindungen gewinnen. Das über die Jahre erweiterte Gültigkeitsgebiet und die sehr gute Inanspruchnahme des Tickets waren schlussendlich ausschlaggebend dafür, grundsätzlich an der Weiterentwicklung des 3-Länder-Tickets zu arbeiten. So wurde in den letzten Jahren eine Preisstaffelung für 1-5 Personen und die deutlich verbesserte Kindermitnahmeregelung eingeführt sowie Mehrtagestickets entwickelt. Durch die Gebietsausweitung waren Reiseweiten entstanden, die mitunter Hin- und Rückfahrt an einem Tag nicht möglich machten.

ZVON – spojujeme region

Dopravní svaz ZVON je partnerem pro veřejnou dopravu v Euroregionu Nisa

Přeshraniční jízdenka je v trojzemi Německa, Polska a České republiky úspěchem. Její varianta, zdokonalená v rámci projektu, má rovněž za cíl oživit cestovní ruch v regionu.

Začneme však v roce 2004: Přesně k datu rozšíření Evropské unie přistoupením Polské a České republiky dne 1. 5. 2004 byla u 18 zúčastněných dopravců ve třech zemích zavedena jízdenka EURO-NISA-Ticket. Kromě dopravních prostředků na území dopravního svazu ZVON bylo zpočátku možné využít i vybrané linky v Polsku a České republice. Jízdenka mohla nyní postupně růst a získávat pro přeshraniční spojení stále více cestujících. Území platnosti, které se od doby zavedení jízdenky značně rozšířilo, a velmi dobré využívání jízdenky byly nakonec rozhodující pro další práci na zásadním rozvoji tohoto jízdního dokladu pro tři země. V uplynulých letech tak bylo zavedeno odstupňování cen jízdenky pro 1-5 osob, došlo k výraznému zlepšení v oblasti bezplatné přepravy dětí a byly vyvinuty vícedenní jízdenky. V rámci rozšířené územní platnosti totiž vznikly cestovní vzdálenosti, pro které nebylo možné uskutečnit cestu tam a zpět během jediného dne.

V témže období pracoval ZVON s partnery v rámci jiného projektu i na dalším rozvoji dopravy v příhraničí. Zavedeny tak byly dvě nové přeshraniční autobusové linky. Například výletní autobusová linka 691 propojuje region trojzemi na více než padesáti kilometrech. Vyjíždí z Hrádku nad Nisou. Odtud pokračuje během hodinu a půl dlouhé jízdy přes Žitavu do polské Bogatyně a přes Frýdlant v Čechách do města Świeradów-Zdrój.

ZVON – łączymy region

ZVON jest partnerem w zakresie mobilności w regionie EURO-NYSA

Bilet transgraniczny to historia sukcesu na obszarze trzech państw: Niemiec, Polski i Czech. Jego udoskonalona w ramach projektu wersja ma również na celu pobudzenie turystyki w regionie.

Zacznijmy jednak od 2004 roku. Wraz z rozszerzeniem Unii Europejskiej i wejściem do niej Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Czeskiej w dniu 1.05.2004 roku, bilet EURO-NYSA został wprowadzony w 18 przedsiębiorstwach komunikacyjnych w tych trzech krajach. Oprócz środków transportu w ZVON, początkowo można było korzystać z wybranych linii w Polsce i Czechach. Bilet rozwijał się stopniowo i zachęcał coraz więcej pasażerów do korzystania z połączeń transgranicznych. Rozszerzany przez lata zasięg biletu i jego bardzo dobre przyjęcie były czynnikami decydującymi o podjęciu prac nad dalszym rozwojem biletu: 3 kraje – 1 bilet. W ostatnich latach wprowadzono na przykład ofertę cenową dla 1-5 osób oraz znacznie poprawiono uregulowania w zakresie przewozu dzieci, a także przygotowano bilety wielodniowe. W związku z powiększaniem się obszaru podróży tam i z powrotem w ciągu jednego dnia czasami była niemożliwa.

W tym samym okresie, w ramach innego projektu, ZVON wraz z partnerami rozwijał również transport w regionie przygranicznym. Utworzono dwie nowe transgraniczne linie autobusowe. Na przykład autobusowa linia wycieczkowa 691 łączy region trzech krajów na odcinku 50 kilometrów. Zaczyna się w czeskim mieście Hrádek nad Nisou. Prowadzi przez Żytawę, Bogatynię, Frýdlant w Czechach do Świeradowa-Zdroju. Przejazd zajmuje dobre półtorej godziny.

Im gleichen Zeitraum hat der ZVON mit Partnern im Rahmen eines anderen Projektes auch den Verkehr in der Grenzregion weiterentwickelt. Zwei neue grenzüberschreitende Buslinien sind dabei entstanden. Beispielsweise verbindet die Bus-Ausflugslinie 691 auf gut 50 Kilometern die Dreiländerregion. Ihren Start hat sie im tschechischen Hrádek nad Nisou. Von dort geht es in gut eineinhalb Stunden über Zittau, Bogatynia und Frýdlant v Čechách nach Świeradów-Zdrój. Die grenzüberschreitende Linie, die vor einem guten Jahr eingeführt wurde, ist ähnlich wie die tägliche Linie 831a zwischen Bogatynia und Zittau kein Geheimtipp mehr. „Gerade die Linie 691 ist bei Wochenendausflüglern sehr beliebt, vor allem auch im Winter, zumal die Busse hervorragende Anschlüsse in Zittau an die Züge von und nach Görlitz, Cottbus sowie Dresden haben“, sagt ZVON-Sprecherin Sandra Trebesius.

Mit der Entwicklung der Mobilität in der EURO-NEISSE-Region trägt der ZVON gern (s)einen Teil bei, um die Menschen zu verbinden und die Leistungsträger der Region zusammen zu bringen. Das war seit Bestehen des ZVON ein visionäres Ziel und wird auch in den nächsten Jahren nicht an Relevanz verlieren. Als Partner in der EURO-NEISSE-Region sind wir stolz diesen Beitrag leisten zu können.

Tato přeshraniční linka, která byla zavedena více než před rokem, už stejně jako linka 831a spojující každý den města Bogatynia a Žitava není žádnou novinkou. „Právě linka 691 je u cestujících velmi oblíbená na víkendové výlety, a to i v zimě, zejména proto, že autobusy mají v Žitavě skvělý přípoj na vlaky do a z Görlitz, Chotěbuzi a Drážďan,“ říká mluvčí dopravního svazu ZVON Sandra Trebesius.

Rozvojem mobility v Euroregionu Nisa přispívá ZVON rád svým dílem ke spojování lidí a poskytovatelů služeb v regionu. To bylo od samého založení svazu ZVON jeho vizionářským cílem a ani v nadcházejících letech neztratí na důležitosti. Jako partner v Euroregionu Nisa jsme hrdí, že k tomu můžeme přispívat.

Linia transgraniczna, która została wprowadzona ponad rok temu, zdobyła już swoją popularność, podobnie jak codzienne połączenie 831a między Bogatynią a Żytawą. „Linia 691 jest bardzo popularna wśród turystów weekendowych, szczególnie zimą, ponieważ w Żytawie autobusy mają doskonałe połączenia z pociągami do i z Görlitz, Cottbus i Drezna” – mówi rzeczniczka ZVON Sandra Trebesius.

Wraz z rozwojem mobilności w regionie EURO-NYSA ZVON cieszy się, że może odegrać rolę w łączeniu ludzi i zbliżaniu usługodawców z regionu. Jest to wizjonerski cel ZVON od samego początku jego istnienia i nie straci on na znaczeniu w nadchodzących latach. Jako partner w regionie EURO-NYSA jesteśmy dumni, że możemy wnieść w tym zakresie swój wkład.

Spielend lernen – Grenzen überwinden: Nachbarsprachige Bildung in Kitas

Dr. Regina Gellrich, Sächsische Landesstelle für frühe nachbarsprachige Bildung

Die Euroregion Neisse-Nisa-Nysa bietet eine besondere Bildungschance: Kinder erleben von klein auf die Nachbarsprachen Deutsch, Polnisch bzw. Tschechisch im Alltag und sie können sich Sprache, Kultur und Lebensweise ihrer Nachbarn in der authentischen Begegnung und in der Interaktion mit Muttersprachlern spielerisch erschließen. Zahlreiche Kindertageseinrichtungen (Kitas) im gesamten Grenzraum engagieren sich mit viel Herzblut dafür, diesen Schatz in ihrer pädagogischen Arbeit zu heben.

Učit se hrou – překonávat hranice: Vzdělávání se v jazyce sousedů v předškolních zařízeních

Dr. Regina Gellrich, Saská zemská kancelář pro ranou výuku sousedních jazyků

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa nabízí jedinečnou příležitost vzdělávání: Děti zde od mala přicházejí do styku s němčinou a polštinou, resp. češtinou, tedy jazyky sousedních zemí, a díky autentickému setkávání a interakci s rodilými mluvčími se mohou prostřednictvím hry naučit jazyk, objevit kulturu a způsob života svých sousedů. Řada zařízení předškolního vzdělávání (mateřských škol) v celém příhraničí se s velkou vášní snaží tento poklad v rámci své pedagogické práce vyzdvihnout.

Nauka poprzez zabawę – pokonywanie granic: Nauka języków krajów sąsiedzkich w przedszkolach

dr Regina Gellrich, Saksońska Placówka ds. Wczesnej Nauki Języków Krajów Sąsiedzkich

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa oferuje szczególnie możliwości edukacyjne. Już od najmłodszych lat dzieci stykają się w życiu codziennym z językami krajów sąsiedzkich: niemieckim, polskim i czeskim, a poprzez autentyczne spotkania i interakcje z rodzimymi użytkownikami poznają język, kulturę i sposób życia swoich sąsiadów. Wiele placówek przedszkolnych w całym regionie przygranicznym korzysta z tej skarbnicy możliwości w ramach swojej pracy pedagogicznej.

foto: Archiv | archiwum LaNa

Vor allem grenzüberschreitende Kita-Partnerschaften bieten eine wunderbare Möglichkeit für spannende Begegnungen mit den Nachbarn. Davon profitieren nicht nur die Kinder, sondern auch das Kita-Personal und die Eltern. Wie lebendig ein solcher Austausch sein kann, zeigt die mehrfach mit einem Preis der Euroregion ausgezeichnete Zusammenarbeit der beiden Kitas „Knirpsenland“ Oderwitz und „Pampeliška“ Jablonec n. N.: Einmal pro Woche tauschen Kolleginnen beider Kitas ihren Arbeitsplatz und ermöglichen den Kindern der Partner-Kita an diesem Tag ein Nachbarsprachbad. Alle 14 Tage besuchen sich die Vorschulkinder im Wechsel und erleben einen spannenden Tag bei gemeinsamem Spiel und Unternehmungen mit ihren Freunden aus dem Nachbarland. Ein besonderer Höhepunkt in jedem Jahr ist ein tschechisch-deutsches Familienwochenende im Riesengebirge. „..... Es ist jedes Mal ein bunt gemischter interkultureller Austausch für Klein und Groß bei Spiel, Gesang, Bewegung und vielem mehr.....“, so die Erzieherin Bettina Prieber aus Oderwitz.

Skvělou možností pro vzrušující setkávání se sousedy nabízí zejména přeshraniční partnerství školek. Profitují z něj nejen děti, ale i zaměstnanci školek a rodiče. Jak živá může taková výměna být, ukazuje spolupráce školek „Knirpsenland“ Oderwitz a „Pampeliška“ Jablonec n. N., několikrát vyznamenaná Cenou euroregionu: Jednou týdně si kolegyně z obou školek vymění svá pracoviště a umožní tak v tento den dětem partnerské školky ponořit se do jazyka sousedů. Každých 14 dní se předškolní děti střídavě navštěvují a prožijí vzrušující den plný společného hraní a aktivit s kamarády ze sousední země. Vrcholem každého roku je potom česko-německý rodinný víkend v Krkonoších. „Pokaždé je to pestrá interkulturní výměna pro malé i velké při hrách, zpěvu, pohybu a řadě dalších aktivit,“ říká vychovatelka Bettina Prieber z Oderwitz.

Transgraniczne partnerstwa przedszkolne oferują wspaniałą okazję do ciekawych spotkań z sąsiadami. Korzystają na tym nie tylko dzieci, ale także personel przedszkola i rodzice. Jak żywa może być taka wymiana, pokazuje współpraca pomiędzy dwoma przedszkolami „Knirpsenland“ Oderwitz i „Pampeliška“ Jablonec n. N., która zdobyła kilka nagród Euroregionu. Raz w tygodniu pracownicy z obu przedszkoli zamieniają się swoimi miejscami pracy i pozwalają dzieciom z przedszkola partnerskiego na dostowne zanurzenie się w tym dniu w języku kraju sąsiedzkiego. Co 14 dni dzieci przedszkolne odwiedzają się wzajemnie i spędzają ekscytujący dzień na zabawie i wspólnych zajęciach z przyjaciółmi z sąsiedniego kraju. Szczególną atrakcją jest co roku czesko-niemiecki weekend rodzinny na Karkonoszach. „..... Za każdym razem jest to kolorowa wymiana międzykulturowa dla młodszych i starszych – z gramii, śpiewem, porcją ruchu i wieloma innymi atrakcjami...“, mówi wychowawczyni Bettina Prieber z Oderwitz.

foto: Archiv | archiwum LaNa

Rund 20 solcher grenzüberschreitender Kita-Partnerschaften gibt es in der Euroregion. Hinzu kommen weitere Kitas, in denen die Kinder im Kita-Alltag spielerisch an die Nachbarsprachen herangeführt werden. Fachlich unterstützt und begleitet werden sie seit 2014 durch die Sächsische Landesstelle für frühe nachbarsprachige Bildung. Sie stellt nicht nur umfangreiche Informationen und Materialien für die nachbarsprachige Bildungsarbeit bereit, sondern initiiert auch gemeinsam mit ihren Netzwerkpartnern in der Euroregion innovative Projekte, wie z. B. das gemeinsam mit dem Niederschlesischen Lehrerfortbildungsinstitut Wroclaw umgesetzte und im Kooperationsprogramm Interreg Polen-Sachsen 2014-2020 geförderte Projekt „Groß für Klein – Duzi dla Matych“. Es wurde 2018 mit einem Preis der Euroregion und 2019 als Modellprojekt der Raumordnung im Gemeinsamen Zukunftskonzept für den deutsch-polnischen Verflechtungsraum 2030 ausgezeichnet.

Mehr Informationen:
www.nachbarsprachen-sachsen.eu

V euroregionu funguje zhruba 20 takovýchto přeshraničních partnerství mezi školkami. K tomu připočtáme další školky, v nichž je dětem v rámci denního programu hrou přibližován jazyk sousedů. Podpory a odborného poradenství se jim od roku 2014 dostává prostřednictvím Saské zemské kanceláře pro ranou výuku sousedních jazyků. Kancelář poskytuje obsáhlé informace a materiály pro výuku sousedních jazyků a spolu se svými partnery v euroregionu také iniciuje inovativní projekty, např. projekt „Groß für Klein – Duzi dla Matych“ (Velcí pro malé) realizovaný spolu s Dolnoslezským institutem pro další vzdělávání učitelů ve Vratislavi v rámci kooperačního programu Interreg Polsko-Sasko 2014-2020. Projekt získal v roce 2018 Cenu euroregionu a o rok později byl oceněn jako modelový projekt územního plánování ve Společné koncepci pro budoucnost německo-polského integrovaného prostoru 2030.

Více informací:
www.nachbarsprachen-sachsen.eu

W euroregionie istnieje około 20 takich transgranicznych partnerstw przedszkolnych. Do tego dochodzą kolejne przedszkola, w których dzieci podczas zabawy poznają język kraju sąsiada. Od 2014 roku są one wspierane i monitorowane przez Saksońską Placówkę ds. Wczesnej Nauki Języków Krajów Sąsiedzkich. Nie tylko dostarcza ona obszernych informacji i materiałów do pracy w zakresie edukacji językowej, ale także inicjuje innowacyjne projekty wraz ze swoimi partnerami sieciowymi w euroregionie, jak np. projekt „Groß für Klein – Duzi dla Matych“, który został zrealizowany wspólnie z Dolnośląskim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu i sfinansowany w ramach Programu Współpracy Interreg Polska-Saksonia 2014-2020. W 2018 roku projekt otrzymał nagrodę Euroregionu, a w 2019 roku został wyróżniony jako wzorcowy projekt rozwoju regionalnego w ramach Wspólnej Koncepcji Przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań 2030.

Więcej informacji:
www.nachbarsprachen-sachsen.eu

foto: Archiv | archiwum LaNa

Wirtschaftliche Zusammenarbeit

*Matthias Schwarzbach, IHK Dresden,
Geschäftsstellenleiter Zittau*

Man muss den Kopf schon tief in die Akten stecken, um die Erinnerung an die Vielzahl der Aktivitäten und Projekte im Rahmen der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit in der ERN in den vergangenen 30 Jahren wieder lebendig werden zu lassen.

In jedem Fall hatte die Geschäftsstelle der ERN von Beginn ihren Sitz in der Bahnhofstraße 30 und war quasi unserer Mitbewohner. Auch die 1. Ratssitzung am 21.12.1991 fand in der heutigen IHK Geschäftsstelle Zittau statt. Erst mit dem Beginn der umfassenden Sanierung des Gebäudes im Jahre 1998 zog sie in das Gründerzentrum auf der Rathenaustraße.

In guter Erinnerung sind uns die vielen Projekte zur Förderung von grenzübergreifenden Wirtschaftskooperationen im Rahmen des Kleinprojektfonds der ERN. Ob die internationalen Unternehmertreffen in der Aula, die Gastronomieprojekte mit der Hotelfachschule in Turnov, Tourismusforen oder auch das traditionelle Unternehmerinnen treffen; all sie dienten und dienen dem Austausch, der Verständigung und dem gegenseitigen Vorteil diessseits und jenseits der Grenze.

Und dafür erhielten wir als Kammer- mit Stolz- beispielsweise den Trinationalen Innovationspreis der ERN 2007 und den Preis der ERN in der Kategorie „Beste grenzübergreifende Zusammenarbeit“ 2018.

Spolupráce v hospodářské oblasti

*Matthias Schwarzbach, IHK Dresden,
vedoucí pobočky Žitava*

Člověk by se musel ponořit hluboko do spisů, aby si oživil vzpomínky na množství aktivit a projektů, které proběhly v rámci přeshraniční spolupráce na území Euroregionu Nisa (ERN) za posledních 30 let.

Kancelář ERN sídlila zpočátku na Bahnhofstraße 30 a byla takřka naším spolubydlícím. Již první zasedání rady 21. prosince 1991 se konalo v prostorách dnešní pobočky IHK v Žitavě. Teprve po rozsáhlé rekonstrukci budovy v roce 1998 se kancelář přestěhovala do prostor v ulici Rathenaustraße.

Na řadu projektů na podporu přeshraniční hospodářské spolupráce v rámci Fondu malých projektů ERN máme dobré vzpomínky. Ať už se jednalo o mezinárodní obchodní setkání v aule, gastronomické projekty s turnovskou hotelovou školou, fóra cestovního ruchu nebo tradiční setkání podnikatelek, všechna sloužila a stále slouží výměně, vzájemnému porozumění a prospěchu na obou stranách hranice.

A za to jsme jako komora – s hrdostí – obdrželi například cenu ERN Trinationální Innovation Award 2007 a cenu ERN v kategorii „Nejlepší přeshraniční spolupráce“ 2018.

Współpraca gospodarcza

*Matthias Schwarzbach, IHK Dresden,
kierownik oddziału w Żytawie*

Trzeba zagłębić się w aktach, aby przywrócić pamięć o mnogości działań i projektów w ramach współpracy transgranicznej w ERN w ciągu ostatnich 30 lat.

Biuro ERN początkowo miało swoją siedzibę przy Bahnhofstraße 30 i było prawie naszym współlokatorem. Już pierwsze posiedzenie Rady w dniu 21.12.1991 roku odbyło się w miejscu, gdzie obecnie znajduje się biuro IHK Żytawa. Dopiero po rozpoczęciu rozległej renowacji budynku w 1998 roku przeniesiono je do inkubatora przedsiębiorczości (Gründerzentrum) przy Rathenaustraße.

Mamy dobre wspomnienia z wielu projektów mających na celu wsparcie transgranicznej współpracy gospodarczej w ramach Funduszu Małych Projektów ERN. Czy to międzynarodowe spotkania biznesowe w auli, projekty gastronomiczne ze szkołą hotelarską w Turnovie, fora turystyczne, czy tradycyjne spotkania kobiet biznesu. Wszystkie służyły i nadal służą wymianie, zrozumieniu i przynoszą wzajemne korzyści po obu stronach granicy.

I za to jako Izba otrzymaliśmy na przykład Trójnarodową Nagrodę Innowacyjności ERN 2007 oraz nagrodę ERN w kategorii „najlepsza współpraca transgraniczna“ 2018. Jesteśmy z tego dumni.

Eine für uns ganz neue Qualität erreichte die grenzübergreifende Zusammenarbeit mit der Gründung des Kontaktzentrums für Sächsisch - Tschechische Zusammenarbeit am 5. September 2000. Den Startschuss für die Arbeitsaufnahme der Einrichtung gab auch eine Kooperationsvereinbarung zwischen der IHK Dresden und der Kreiswirtschaftskammer Liberec. Damit entstand eine zentrale Informations- und Kontaktstelle vor Ort für die grenzüberschreitende Zusammenarbeit von Unternehmen und Institutionen in der Euroregion Neiße. Wichtig war eine solche Beratungsstelle vor allem für alle Fragen des EU- Beitritts der Tschechischen Republik 2004. Das Kontaktzentrum unterstützt damit bis heute die Wettbewerbsfähigkeit der Unternehmen, hilft Unternehmensstandorte und damit Arbeitsplätze auf beiden Seiten der Grenze zu sichern.

Seit 2008 tragen muttersprachliche Mitarbeiter die Verantwortung für das Kontaktzentrum. Eine Vielzahl von Projekten, Auskunfts- und Beratungsleistungen und Unternehmenskooperationen wurden seit dem noch erfolgreicher begleitet.

So rettete beispielsweise das IHK Kontaktzentrum den Anbau der Zuckerrübe in der Oberlausitz; wirklich! Die Geschichte begann 2017. Damals war bereits klar, dass die Zuckerfabrik in Brottewitz im brandenburgischen Landkreis Elbe-Elster 2019 schließen wird und Bauern und Logistiker suchten nach der Möglichkeit, wohin man danach die Zuckerrübe aus der Oberlausitz zur weiteren Verarbeitung liefern könne. Damals wandten sich ein Bauer und ein Logistiker mit der Bitte an das Kontaktzentrum, ob man die Weiterverarbeitung der Zuckerrübe nicht in Tschechien sicherstellen kann und ob es auch Interesse an der deutschen Zuckerrüben gäbe. Es hat geklappt. Anfangs wurde die Ernte von 25 ha „zur Probe“ für beide Seiten geliefert. Mittlerweile liefern 48 Oberlausitzer Landwirte mit 2100 ha Zuckerrübenanbaufläche ins benachbarte Tschechien.

Založením Kontaktního centra pro sasko-českou hospodářskou spolupráci 5. září 2000 pro nás přeshraniční spolupráce nabyla zcela nové kvality. Zahájení činnosti této instituce dala zelenou dohoda o spolupráci mezi Obchodní a průmyslovou komorou v Drážďanech a Okresní hospodářskou komorou v Liberci. Vzniklo tak centrální informační a kontaktní místo pro přeshraniční spolupráci mezi podniky a institucemi v Euroregionu Nisa. Takové poradenské centrum bylo důležité zejména pro všechny otázky týkající se vstupu České republiky do EU v roce 2004. Kontaktní centrum dodnes podporuje konkurenceschopnost podniků a pomáhá se zajištěním míst pro podnikání, a tím i zajištěním pracovních míst na obou stranách hranice.

Od roku 2008 jsou za kontaktní centrum zodpovědní rodilí mluvčí. Od té doby se podařilo podpořit velké množství projektů, informačních a poradenských služeb a obchodní spolupráce.

Kontaktní centrum IHK například zachránilo pěstování cukrové řepy v Horní Lužici; opravdu! Příběh začal v roce 2017, kdy už bylo jasné, že cukrovar v Brottewitz v braniborském okrese Elbe-Elster bude v roce 2019 uzavřen, a zemědělci a logistici hledali, kam by cukrovou řepu z Horní Lužice dodali k dalšímu zpracování. V té době se na kontaktní centrum obrátil jeden pěstitel a dopravce s dotazem, zda by nebylo možné zajistit další zpracování cukrové řepy v České republice a zda by byl zájem i o německou cukrovou řepu. Vyšlo to. Zpočátku byla „na zkoušku“ pro obě strany dodána sklizeň z 25 hektarů. Nyní dodává do sousední České republiky cukrovou řepu 48 hornolužických zemědělců s 2100 hektary pěstební plochy.

Współpraca transgraniczna stanowiąca dla nas zupełnie nową jakość wraz z założeniem 5 września 2000 roku Centrum Kontaktowego Współpracy Saksońsko-Czeskiej. Początek działalności tej instytucji dało też porozumienie o współpracy pomiędzy Izłą Przemysłowo-Handlową w Dreźnie oraz Powiatową Izłą Gospodarczą w Libercu. W ten sposób powstał centralny punkt informacyjny i kontaktowy dla współpracy transgranicznej pomiędzy przedsiębiorstwami i instytucjami w Euroregionie Nysa. Takie centrum doradcze było szczególnie ważne przy rozstrzygnięciu wszystkich kwestii związanych z przystąpieniem Republiki Czeskiej do UE w 2004 roku. Centrum Kontaktowe do dziś wspiera konkurencyjność przedsiębiorstw, pomaga w lokalizacji przedsiębiorstw, a tym samym w zabezpieczeniu miejsc pracy po obu stronach granicy.

Od 2008 roku Centrum Kontaktowe prowadzą zarówno osoby niemiecko-, jak i czeskojęzyczne. Od tego czasu z jeszcze większym powodzeniem wspierano liczne projekty, realizowano usługi informacyjne i doradcze oraz współpracę gospodarczą.

I tak na przykład Centrum Kontaktowe IHK uratowało uprawę buraków cukrowych na Górnych Łużycach. Naprawdę! Historia rozpoczęła się w 2017 roku, kiedy było już jasne, że w 2019 roku cukrownia w Brottewitz w powiecie Elbe-Elster w Brandenburgii zostanie zamknięta, a rolnicy i logistycy szukali sposobu na dostarczenie buraków cukrowych z Górnych Łużyc do dalszej obróbki. W tym czasie do Centrum Kontaktowego zgłosił się rolnik i logistik z pytaniem, czy nie byłoby możliwe przetwarzanie buraków cukrowych w Republice Czeskiej i czy nie byłoby również zainteresowania niemieckimi burakami cukrowymi. Udało się. Początkowo zbiory z 25 ha zostały dostarczone „na próbę”. W obecnym czasie 48 rolników z Górnych Łużyc, posiadających 2100 ha upraw buraków cukrowych, realizuje dostawy do sąsiedniej Republiki Czeskiej.

Weitere Erfolge gab es bei grenzüberschreitenden Kooperation im verarbeitenden Gewerbe und in der Nahrungsmittelwirtschaft in der Euroregion. Auch die Mitarbeit in den Eurex-Fachgruppen der Euroregion Wirtschaft und Tourismus ist Bestandteil unserer Zusammenarbeit. Ebenso existiert seit 2010 ein deutsch-tschechischer Unternehmerclub.

Die Aktivitäten der IHK Dresden in der Euroregion sind von der Zuversicht getragen, wirtschaftliche und zwischenmenschliche Kontakte zum gegenseitigen Vorteil zu fördern und zu begleiten. Die ERN ist uns darin ein guter Partner. Herzlichen Glückwunsch zum 30. Geburtstag.

Další úspěchy zaznamenala přeshraniční spolupráce v oblasti zpracovatelského a potravinářského průmyslu v euroregionu. Součástí naší práce je také spolupráce v odborných skupinách EUREX Euroregionu Nisa pro hospodářství a cestovní ruch. Od roku 2010 existuje také německo-český klub podnikatelů.

Činnost Obchodní a průmyslové komory Drážďany v euroregionu je založena na víře, že bude podporovat hospodářské a mezilidské kontakty k oboustrannému prospěchu. ERN je pro nás v tomto ohledu dobrým partnerem. Srdečně blahopřejeme k 30. narozeninám.

W euroregionie odnotowano wiele sukcesów we współpracy transgranicznej w przemyśle przetwórczym i spożywczym. Elementem naszej współpracy jest również praca w ramach euroregionalnych grup eksperckich Eurex w zakresie gospodarki i turystyki. Od 2010 roku istnieje również Niemiecko-Czeski Klub Przedsiębiorców.

Działalność IHK Drezno w euroregionie opiera się na przeświadczeniu o konieczności wspierania i monitorowania kontaktów gospodarczych i międzyludzkich dla obopólnej korzyści. ERN jest dla nas dobrym partnerem w tym zakresie. Gratulacje z okazji 30. urodzin.

*Unternehmertreffen 2007
Setkání podnikatelů 2007
Spotkanie przedsiębiorców 2007*

*Preis der Euroregion Neisse-Nisa-Nysa 2018
Cena Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa 2018
Nagroda Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa 2018*

30 Jahre EUROREGION NEISSE-NISA-NYSA – mehr als ein Grund zum Feiern

*Olaf Franke
Geschäftsführer der Marketing-Gesellschaft
Oberlausitz-Niederschlesien mbH*

Der Euroregion Neisse e.V. hat in den 30 Jahren seines Bestehens nichts an Bedeutung verloren, ganz im Gegenteil. Unzählige Initiativen, Klein- und Großprojekte wurden begleitet, koordiniert und gemanagt.

Für uns Touristiker und Vermarkter der Oberlausitz ist die Lage am, beziehungsweise im Dreiländereck ein besonderer Glücksumstand und ein Alleinstellungsmerkmal. Die Potenziale sind bei weitem noch nicht ausgeschöpft. Die Zusammenarbeit mit den tschechischen und polnischen Partnern ist großer Segen und Herausforderung zu gleich. Gemeinsam mit unseren Kolleginnen und Kollegen jenseits der zwei Grenzen konnten wir in den letzten Jahren oder Jahrzehnten mit vielen Projekten einen guten Beitrag für das „einander verstehen“ leisten.

Die VIA SACRA wäre ohne die gemeinsame Verantwortung für unsere gemeinsame Geschichte nicht denkbar. Neben dem geförderten deutsch-tschechischen Projekt entstand, ganz im nachhaltigen Sinne, auch der VIA SACRA Verein Oberlausitz e.V., der mittlerweile das Zusammenwirken der Stationen in allen drei Ländern auf Augenhöhe koordiniert.

30 let sdružení EUROREGION NEISSE-NISA-NYSA – víc než jen jeden důvod k oslavě

*Olaf Franke
jednatel společnosti Marketing-Gesellschaft
Oberlausitz-Niederschlesien mbH*

Sdružení Euroregion Neisse e.V. neztratilo za 30 let své existence nic ze svého významu, naopak. Poskytlo nutnou podporu bezpočtu iniciativ, malých i velkých projektů, koordinovalo je nebo je řídilo.

Pro nás coby experty na cestovní ruch a marketéry Horní Lužice je poloha v trojzemi zvláštní šťastnou okolností a jedinečným charakteristickým znakem. Potenciál však ještě zdaleka není vyčerpán. Spolupráce s českými a polskými partnery je velkým požehnáním a výzvou zároveň. Společně s našimi kolegyněmi a kolegy na druhé straně obou hranic jsme v uplynulých letech a desetiletích mohli k „vzájemnému porozumění“ přispět mnoha projekty.

Na VIA SACRU by bez společné odpovědnosti za naši společnou historii nebylo možné ani pomyslet. Vedle finančně podporovaného česko-německého projektu vzniklo – zcela ve smyslu udržitelnosti – též i sdružení VIA SACRA Verein Oberlausitz e.V., které nyní koordinuje součinnost jednotlivých zastavení ve všech třech zemích jako rovnocenný partner.

30-lecie EUROREGIONU NEISSE-NISA-NYSA – więcej niż powód do świętowania

*Olaf Franke
Prezes Towarzystwa Marketingowego
Górne Łużyce-Dolny Śląsk*

Euroregion Nysa w ciągu 30 lat istnienia nie stracił nic ze swojego znaczenia, wręcz przeciwnie. Monitorowane, koordynowane oraz zarządzane były liczne inicjatywy, małe i duże projekty.

Dla nas, specjalistów ds. turystyki oraz marketingu Górnych Łużyc, położenie przy, czy nawet na, trójstyku granic jest szczególnie dobrym i wyjątkowym atutem. Potencjał z tym związany nie został jeszcze wyczerpany.

Współpraca z czeskimi i polskimi partnerami jest zarówno wielkim bogostawieństwem, jak i wyzwaniem. Wspólnie z naszymi koleżankami i kolegami po drugiej stronie obu granic mogliśmy w ostatnich latach i dziesięcioleciach w ramach wielu projektów przyczynić się do „wzajemnego zrozumienia”.

VIA SACRA byłaby nie do pomyślenia bez wspólnej odpowiedzialności za naszą wspólną historię. Obok dofinansowanego projektu niemiecko-czeskiego, w duchu zrównoważonego rozwoju założono również stowarzyszenie VIA SACRA Verein Oberlausitz e.V., które obecnie koordynuje współpracę obiektów zlokalizowanych na szlaku we wszystkich trzech krajach.

Die in diesem Jahr publik gemachten Pilgerrouen auf deutscher Seite, zu Fuß oder per Rad, sind richtungsweisend für die tschechischen und polnischen Wegeabschnitte und damit für eine trinationale Zusammenarbeit in einem verbindenden großartigen Vorhaben.

Die Initiative „Schlösser, Burgen, Gärten“ mit polnischen Partnern aus Jelenia Góra ist ein ebenfalls beeindruckendes Beispiel vergangener Jahre. Darin zeigte sich einmal mehr, welche großartigen kulturelle Schätze unsere Region auf beiden Seiten der Grenze zu bieten hat.

Poutní cesty na německé straně, pro pěší i cyklisty, které byly letos představeny, jsou směrodatné pro polské a české úseky cesty a tím i trinationální spolupráci v rámci jednoho velkolepého záměru.

Iniciativa „Zámky, hrady, zahrady“ s polskými partnery z Jelení Hory je rovněž jedním z úžasných příkladů uplynulých let. Opět se zde ukázalo, jak velkolepé kulturní poklady může náš region na obou stranách hranice nabídnout.

Udostępnione w tym roku po stronie niemieckiej trasy pielgrzymkowe dla pieszych lub rowerzystów stanowią podstawę dla ich kontynuacji na polskich i czeskich odcinkach szlaku, a tym samym dla trójnarodowej współpracy w ramach łączącego nas wspólnego przedsięwzięcia.

Inicjatywa „Pałace, zamki, ogrody“ z polskimi partnerami z Jeleniej Góry to kolejny imponujący przykład współpracy z ubiegłych lat. Po raz kolejny pokazał on, jak wielkie skarby kultury ma do zaoferowania nasz region po obu stronach granicy.

*Auf der Via Sacra unterwegs – Kloster
St. Marienthal an der Neiße*

*Na cestě po turistické stezce Via Sacra – klášter
Marienthal na Nise*

*W drodze na szlaku Via Sacra – Klasztor
St. Marienthal nad Nysą*

foto: Archiv | archiwum MGO

Nicht nur Großprojekte prägten die bisherige Zusammenarbeit. Ich erinnere mich noch gern an das sächsisch-tschechische Kleinprojekt „Brautschau der Ideen“ aus dem Jahr 2017. In einer, im wahrsten Sinne des Wortes, „Kuppelshow“ wurden Ideen und ihre Ideengeber miteinander in Verbindung gebracht. Das Motto dieses Projektes war damals und kann auch gleichzeitig als Markenkern der Euroregion Neisse verstanden werden: Zusammenkommen. Arbeiten. Verstehen.

Dort, wo Kolleginnen und Kollegen sich engagieren und vernetzen, entstehen Ideen, wird Zukunft gestaltet und Vertrauen gewonnen. Gleichzeitig werden Vorbehalte und Sprachbarrieren abgebaut sowie füreinander Verständnis entwickelt. In diesem Sinne freuen wir uns auf neue Herausforderungen, auf gute Jahre der Entfaltung und vor allem der Zusammenarbeit. Herzlichen Glückwunsch zum 30-jährigen Geburtstag, große Anerkennung für die geleistete Arbeit und allen Mitarbeiterinnen und Mitarbeitern weiterhin inspirierende grenzübergreifende Begegnungen.

Dosavadní spolupráce se však nenesla jen ve znamení velkých projektů. Rád ještě vzpomínám na sasko-český malý projekt „Burza nápadů“ z roku 2017. Nápady a jejich autoři byli propojováni v rámci „seznamovací show“ v pravém slova smyslu. Mottem tohoto projektu tehdy bylo „Sejít se. Pracovat. Porozumět.“ a to lze zároveň chápat i jako samo jádro značky Euroregionu Nisa.

Kde se kolegyně a kolegové angažují a setkávají, vznikají nápady, prohlubuje se důvěra a utváří budoucnost. Zároveň dochází k odbourávání předsudků a jazykových překážek a rozvíjí se vzájemné porozumění. V tomto smyslu se těšíme na nové výzvy, na rozvoj a především na spolupráci. Srdečně blahopřejeme k 30. narozeninám, velké uznání za vykonanou práci a všem zaměstnancům a zaměstnankyním přejeme i nadále inspirující přeshraniční setkání.

Nie tylko duże projekty kształtowały dotychczasową współpracę. Wciąż z sentymentem wspominam mały saksońsko-czeski projekt „Brautschau der Ideen“ (gielda pomysłów) z 2017 roku. W ramach „łączenia w pary“ w dostownym tego słowa znaczeniu połączone zostały pomysły i ich twórcy. Ówczesne motto tego projektu może być nadal rozumiane jako istota marki Euroregionu Nysa: Spotkanie. Praca. Zrozumienie.

Tam, gdzie koleżanki i koledzy angażują się i nawiązują kontakty, powstają pomysły, kształtuje się przyszłość i zdobywa się zaufanie. Równocześnie pokonywane są problemy i przetamywane są bariery językowe, a także rozwijane jest wzajemne zrozumienie.

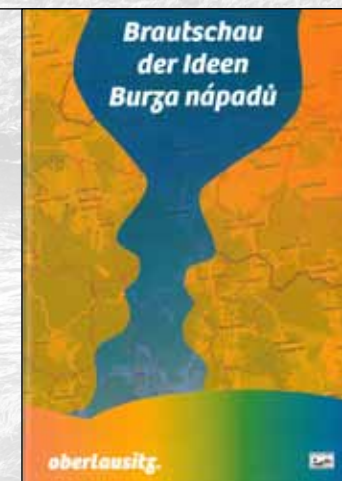
Cieszymy się więc na nowe wyzwania, na dobre lata rozwoju, a przede wszystkim współpracy. Gratulacje z okazji 30-lecia, wielkie uznanie za wykonaną pracę, a wszystkim pracownikom życzę kolejnych inspirujących spotkań transgranicznych.

*Auf der Via Sacra unterwegs – sakrales
Denkmal am Wegesrand*

*Na cestě po turistické stezce Via Sacra – sakrální
památká na kraji cesty*

*W drodze na szlaku Via Sacra – przydrożny
zabytek sakralny*

foto: Archiv | archiwum MGO

Arbeitsgruppe „Bibliotheken“

Mgr. Blanka Konvalinková, Vorsitzende der Arbeitsgruppe „Bibliotheken“

Die Tätigkeit der Arbeitsgruppe „EUREX Bibliotheken“ im Rahmen der Euroregion Neisse-Nisa-Nysa in der Region Liberecký kraj begann bereits vor vielen Jahren. Finanziell wird diese Tätigkeit durch die Euroregion Neisse gefördert.

Mitglieder dieser Gruppe auf der tschechischen Seite sind die Bibliotheken in Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Turnov und Liberec, auf der deutschen Seite arbeiten wir mit der Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft Löbau-Zittau mbH und der Christian-Weise-Bibliothek in Zittau zusammen. Von den polnischen Bibliotheken ist die Riesengebirgsbibliothek in Jelenia Góra die aktivste. Die Arbeitsgruppe trifft sich 3-4x jährlich jeweils auf einer anderen Seite der Grenze.

Zu den bedeutendsten gemeinsamen Veranstaltungen gehören zweifellos die zweitägigen deutsch-tschechisch-polnischen Bibliothekar-Konferenzen, die regelmäßig alle zwei Jahre stattfinden. Die letzte von ihnen fand 2019 im deutschen Bad Muskau zum Thema Regionalliteratur statt. Dieses Jahr haben wir das Seminar „Coronavirus und Bibliotheken“ in Hrádek nad Nisou vorbereitet.

Pracovní skupina „Knihovny“

Mgr. Blanka Konvalinková, předsedkyně pracovní skupiny EUREX „Knihovny“

Činnost pracovní skupiny „EUREX Knihovny“ v rámci Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa v Libereckém kraji započala již před mnoha lety. Finančně je tato činnost podporována prostřednictvím Euroregionu Nisa.

Členy této skupiny na české straně jsou knihovny v České Lípě, Jablonci nad Nisou, Turnově a v Liberci, na německé straně spolupracujeme s centrem vzdělávání Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft Löbau-Zittau mbH a s knihovnou Christian-Weise-Bibliothek v Žitavě. Z polských knihoven je nejaktivnější Krkonošská knihovna v Jelení Hoře. Pracovní skupina se schází 3-4x do roka, vždy na jiné straně hranice.

K nejvýznamnějším společným akcím patří nepochybně dvoudenní česko-polsko-německé konference knihovníků, které se konají pravidelně každé dva roky, poslední z nich proběhla v roce 2019 v německém Bad Muskau na téma regionální literatura. V letošním roce byl připraven seminář „Koronavirus a knihovny“ v Hrádku nad Nisou.

Grupa robocza „Biblioteki“

Mgr. Blanka Konvalinková, przewodnicząca grupy roboczej „Biblioteki“

Działalność grupy roboczej „EUREX Biblioteki“ w ramach Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa rozpoczęła się w kraju libereckim wiele lat temu. Działalność ta jest finansowo wspomagana za pośrednictwem Euroregionu Nysa.

Członkami tej grupy po stronie czeskiej są biblioteki w České Lípě, Jabloncu nad Nisou, Turnovie i w Libercu, po stronie niemieckiej współpracujemy z centrum edukacji Kultur- und Weiterbildungsgesellschaft Löbau-Zittau mbH oraz z biblioteką Christian-Weise-Bibliothek w Žitawie. Spośród polskich bibliotek najaktywniejsza jest Książnica Karkonoska w Jeleniej Górze. Grupa robocza spotyka się 3-4 razy w roku, każdorazowo po innej stronie granicy.

Do najważniejszych wspólnych wydarzeń należy bez wątpienia dwudniowa polsko-czesko-niemiecka konferencja bibliotekarzy, która odbywa się regularnie co dwa lata. Ostatnia miała miejsce w 2019 roku w Bad Muskau i poświęcona była literaturze regionalnej. W tym roku przygotowano seminarium pn. „Koronawirus a biblioteki“ w Hrádku nad Nisou.

*Bibliothekarkonferenz in Bad Muskau 2019
Konference knihovníků v Bad Muskau 2019
Konferencja bibliotekarzy w Bad Muskau 2019*

Eine weitere gemeinsame Veranstaltung sind literarische Streifzüge für Bibliothekare und ihre Freunde auf den Spuren von Schriftstellern oder anderen interessanten Persönlichkeiten. Diese finden einmal jährlich statt. So entstand eine neue Tradition der informellen Begegnung, des gegenseitigen Erfahrungsaustauschs und der Erkenntnis des literarischen und kulturellen Lebens unserer Nachbarn. In den letzten Jahren haben wir an mehreren Streifzügen teilgenommen:

- Polen – literarische Reise zu den Gebrüdern Hauptmann in der Umgebung von Szklarska Poręba (Schreiberhau)
- Tschechien – auf den Spuren von Karel Hynek Mácha, Ausflug auf den Bezděz (Bösig) und nach Doksy (Hirschberg am See)
- Polen – mittelalterlicher Streifzug zu den Fresken nach Siedlęcín (Boberröhrsdorf) und zum Flüsschen Bober
- Tschechien – zu Jára Cimrman nach Příchovice (Stefansruh) und Kořenov (Bad Wurzelsdorf)
- Polen – Miedzianka (Kupferberg im Riesengebirge), ein Ort, an dem sich Künstler und Literaten bei Sommerfestivals treffen
- Deutschland – Bad Muskau, wo wir Bekanntschaft mit Fürst Pückler machten
- Tschechien – im September dieses Jahres besuchten wir das Kittelhaus in Pěnčín (Pintschei) (17.9.2021) und Umgebung – mit einer Ausführung zu literarischen Persönlichkeiten der Region.

Literarischer Streifzug auf den Spuren von K. H. Mácha (Burg Bösig)

Literární vycházka po stopách K. H. Máchy (Bezděz)

Spacer literacki śladami K. H. Máchy (zamek Bezděz)

Dalším společným počinem jsou literární vycházky pro knihovníky a jejich přátele po stopách spisovatelů nebo jiných zajímavých osobností, ty se konají jednou do roka. Vznikla tak nová tradice neformálního setkávání, vzájemné výměny zkušeností a poznávání literárního a kulturního života našich sousedů. V posledních letech jsme se zúčastnili několika vycházek:

- Polsko – literární cesta za bratry Hauptmannovými v okolí Sklářské Poruby
- Česko – po stopách Karla Hynka Máchy, vycházka na Bezděz a do Doks
- Polsko – středověká vycházka za freskami do Sedlečína a k říčce Bober
- Česko – za osobou Jára Cimrmana do Příchovic a Kořenova
- Polsko – Miedzianka, místo, kde se schází umělci a literáti v rámci letních festivalů
- Německo – Bad Muskau, kde jsme se seznámili s osobou hraběte Pücklera
- Česko – v září letošního roku jsme navštívili Kittelův dům v Pěnčíně (17. 9. 2021) a jeho okolí – s výkladem o literárních osobnostech regionu.

Kolejną wspólną inicjatywą są literackie spacery dla bibliotekarzy i ich przyjaciół śladami pisarzy lub innych ciekawych postaci, które odbywają się raz w roku. W ten sposób powstała tradycja nieformalnych spotkań, wzajemnej wymiany doświadczeń oraz poznawania życia literackiego i kulturalnego naszych sąsiadów. W ostatnich latach uczestniczyliśmy w kilku spacerach:

- w Polsce – spacer literacki po okolicach Szklarskiej Poręby poświęcony braciom Hauptmannom
- w Czechach – śladami Karla Hynka Máchy, spacer na zamek Bezděz i do Doks
- w Polsce – średniowieczny spacer nad rzekę Bóbr i do Siedlęcina w celu obejrzenia fresków
- w Czechach – śladami Jára Cimrmana do Příchovic i Kořenova
- w Polsce – Miedzianka, miejsce, w którym spotykają się artyści i literaci w ramach letnich festiwali
- w Niemczech – Bad Muskau, podczas spaceru poznaliśmy postać hrabiego Pücklera
- w Czechach – we wrześniu bieżącego roku odwiedziliśmy Dom Kittla w Pěnčíně (17.09.2021 r.) i jego okolice – spacer połączony był z wykładem nt. literackich osobistości regionu.

Das dritte interessante Projekt ist die gemeinsame Teilnahme aller drei Länder an einem Kunstwettbewerb, der mit den literarischen Gestalten Rübezahl und Krabat in Verbindung steht. Der Kunstwettbewerb für Kinder aus Polen, Tschechien und Sachsen wird einmal alle zwei Jahre von der polnischen Bibliothek in Jelenia Góra organisiert. Die anderen Bibliotheken beteiligen sich an der Werbung und der Sammlung der Arbeiten, und anschließend werten alle gemeinsam die Arbeiten aus. Eine Wanderausstellung der besten Arbeiten zieht durch alle drei Länder.

Die Zusammenarbeit der deutschen, tschechischen und polnischen Bibliotheken ist für alle Kolleginnen und Kollegen erfreulich und bereichernd. Wir treffen uns gern, der Erfahrungsaustausch ist für uns sehr wertvoll. Am wertvollsten aber sind das gegenseitige Entgegenkommen und die geknüpfte Freundschaft.

Třetím zajímavým projektem je společná účast všech tří zemí na výtvarné soutěži spojené s literárními postavami Krakonoše a Krabata. Výtvarnou soutěž pro děti z Čech, Polska a Saska organizuje vždy jednou za dva roky polská knihovna v Jelení Hoře, ostatní knihovny se podílejí na propagaci, sběru prací a společně všichni pak práce hodnotí. Putovní výstava nejlepších prací putuje po všech třech zemích.

Spolupráce českých, polských a německých knihoven je pro všechny kolegy a kolegyně radostná a obohacující. Setkáváme se rádi, výměna zkušeností je pro nás velmi cenná. A nejcennější je vzájemná vstřícnost a navázané přátelství.

Trzecim ciekawym projektem jest wspólny udział wszystkich trzech krajów w konkursie plastycznym związanym z postaciami literackimi Duchy Gór i Krabata. Konkurs plastyczny dla dzieci z Polski, Czech i Saksonii organizuje raz na dwa lata biblioteka jeleniogórska, a pozostałe biblioteki angażują się w promocję, gromadzenie prac, które są później przez wszystkich wspólnie oceniane. Wystawa objazdowa najlepszych prac wędruje po wszystkich trzech krajach.

Współpraca polskich, czeskich i niemieckich bibliotek jest dla wszystkich koleżanek i kolegów radosna i wzbogacająca. Lubimy się spotykać, a wymiana doświadczeń jest dla nas bardzo cenna. Najcenniejsza jest jednak wzajemna otwartość i nawiązane przyjaźnie.

*Malwettbewerb für Kinder
Výtvarná soutěž pro děti
Konkurs plastyczny dla dzieci*

Arbeitsgruppe „Statistik“

*Die Arbeitsgruppe der Euroregion
Neisse-Nisa-Nysa EUREX Statistik*

Nach der Gründung der Euroregion Neisse-Nisa-Nysa im Jahr 1991 war es notwendig, für alle drei Teile und die Euroregion als Ganzes glaubwürdige und vergleichbare statistische Daten zu liefern. Deshalb wurde die Arbeitsgruppe EUREX Statistik gegründet, in der Experten aus der Bezirksverwaltung des Tschechischen statistischen Amtes Liberec, aus dem Statistischen Amt Wrocław (Amt Jelenia Góra) und dem Statistischen Landesamt des Freistaates Sachsen (Amt Kamenz) vertreten sind. Im Rahmen der Gruppe gilt das Prinzip der Partnerschaft, Freiwilligkeit, Kooperation, Parität und Aполитizität. Neben der Arbeit an gemeinsamen Materialien tauschen die Mitglieder wertvolle Informationen zur Tätigkeit der statistischen Ämter, zur Publikationstätigkeit und zu Erfahrungen mit der Bereitstellung öffentlicher Informationen aus.

Bis 2019 trafen sich die Vertreter der Arbeitsgruppe zweimal jährlich persönlich nach dem Rotationsprinzip. Dann ereilte die Coronavirus-Pandemie die Welt und die grenzübergreifende Zusammenarbeit nahm neue Dimensionen an. Unter Berücksichtigung der aktuell geltenden COVID-19-Schutzmaßnahmen fand das letzte Treffen in Form einer Videokonferenz statt.

*Beratung der Arbeitsgruppe
Porada pracowni skupiny
Spotkanie grupy roboczej*

Pracovní skupina „Statistika“

*Pracovní skupina Euroregionu
Neisse-Nisa-Nysa EUREX Statistika*

Po založení Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa v roce 1991 bylo zapotřebí poskytovat věrohodné a srovnatelné statistické údaje za všechny tři části a euroregion jako celek. Proto byla založena pracovní skupina EUREX Statistika, ve které jsou zastoupeni odborníci z Krajské správy Českého statistického úřadu v Liberci, ze Statistického úřadu ve Wroclawu (pracoviště Jelenia Góra) a Statistického úřadu Svobodného státu Sasko (pracoviště Kamenz). V rámci skupiny platí zásada partnerství, dobrovolnosti, spolupráce, parity a apolitičnosti. Mimo práce na společných materiálech si členové vyměňují cenné informace o činnosti statistických úřadů, publikační činnosti a o zkušenostech s poskytováním informací veřejnosti.

Až do roku 2019 se zástupci pracovní skupiny setkávali osobně dvakrát ročně podle zásady rotace. Pak svět zasáhla epidemie koronaviru a přeshraniční spolupráce získala nový rozměr. S ohledem na aktuálně platná opatření proti šíření nemoci COVID-19 proběhlo poslední setkání formou videokonference.

Grupa robocza „Statystyka“

*Grupa robocza Euroregionu
Neisse-Nisa-Nysa EUREX Statystyka*

Po założeniu Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa w 1991 roku zaistniała potrzeba przekazywania wiarygodnych i porównywalnych danych statystycznych dotyczących wszystkich trzech części i euroregionu jako całości. Dlatego powołano grupę roboczą EUREX Statystyka, w której skład wchodzi eksperci z Urzędu Statystycznego we Wrocławiu (placówka Jelenia Góra), Krajowego Oddziału Czeskiego Urzędu Statystycznego w Libercu oraz Urzędu Statystycznego Wolnego Państwa Saksonia (placówka Kamenz). W ramach grupy obowiązuje zasada partnerstwa, dobrovolności, współpracy, parytetu i apolityczności. Poza pracą nad wspólnymi materiałami członkowie wymieniają się cennymi informacjami nt. funkcjonowania urzędów statystycznych, działalności wydawniczej oraz doświadczeniami z przekazywania informacji opinii publicznej.

Do 2019 roku przedstawiciele grupy roboczej spotykali się osobiście dwa razy w roku zgodnie z zasadą rotacji. Potem świat został dotknięty epidemią koronawirusa i współpraca transgraniczna zdobyła nowy wymiar. Ze względu na aktualnie obowiązujące restrykcje związane z COVID-19 ostatnie spotkanie odbyło się w formie videokonferencji.

Das Bestreben der Mitglieder der Arbeitsgruppe besteht darin, statistische Daten zum Gebiet der Euroregion zu liefern und anhand statistischer Kennziffern Veränderungen in der Entwicklung der Population, der wirtschaftlichen und der sozialen Entwicklung der Euroregion zu beschreiben. Seit dem Beginn ihrer Zusammenarbeit haben sie zahlreiche arbeitsbezogene Probleme bewältigt, wobei die sprachliche Barriere das einfachste von ihnen darstellte. Der härteste Brocken war die methodische Verschiedenartigkeit der einzelnen Kennziffern. Am besten vergleichbare Informationen stehen zur Bevölkerung zur Verfügung – wir wissen genau, wie viele Menschen in den einzelnen Teilen der ERN leben, wie viele Kinder geboren werden, von wo die Menschen wohin umziehen, wie alt sie werden. Die Definition eines Erwerbslosen weicht jedoch auf der deutschen, der tschechischen bzw. der polnischen Seite voneinander ab, auch Wirtschaftsakteure oder Beherbergungsbetriebe werden unterschiedlich definiert. Das Problem konnte gelöst werden und es entstand eine Publikation mit dem Titel Lexikon Statistik – Definition der Grundbegriffe und methodische Erläuterungen der deutschen, polnischen und tschechischen Statistik, die auf übersichtliche Weise die Methodik ausgewählter statistischer Kennziffern, Informationen zur Periodizität ihrer Ermittlung und zu den regionalen Ebenen liefert. Die nächste Frage war, ob die Publikation nur für die Mitgliedsgemeinden und -kreise der Region mit beschränkter Datenmenge vorbereitet werden sollte oder für größere Gebietseinheiten, für die die Daten problemlos zur Verfügung stehen.

Snahou členů pracovní skupiny je poskytovat statistické údaje o území euroregionu a s využitím statistických ukazatelů popisovat změny v populačním, ekonomickém a sociálním vývoji euroregionu. Od počátku celé spolupráce překonali řadu pracovních problémů, přičemž jazyková bariéra byla ta nejjednodušší. Největším oříškem byla metodická rozdílnost jednotlivých ukazatelů. Nejvíce srovnatelných informací je k dispozici za obyvatelstvo – naprosto přesně víme, kolik lidí žije v jednotlivých částech uskupení, kolik se rodí děti, odkud a kam se lidé stěhují, jakého věku se dožívají. Jiná je však definice nezaměstnaného na české, polské či německé straně, jinak jsou definovány ekonomické subjekty či hromadná ubytovací zařízení. Problém se podařilo vyřešit a vznikla publikace s názvem Lexikon základních pojmů v polské, české a německé statistice, která přehledným způsobem poskytuje metodiku vybraných statistických ukazatelů, informace o periodicitě zjišťování a územní dostupnosti. Další otázkou bylo, zda připravovat publikace pouze za členské obce a okresy regionu s omezeným množstvím dat, nebo za větší územní celky, za které jsou údaje bez problémů k dispozici.

Członkowie grupy roboczej mają za zadanie przekazywanie danych statystycznych dotyczących obszaru euroregionu oraz opisywanie zmian w rozwoju demograficznym, gospodarczym i społecznym przy wykorzystaniu wskaźników statystycznych. Od początku współpracy pokonali szereg problemów roboczych, przy czym bariera językowa była tą najłatwiejszą. Największym utrudnieniem okazała się metodyczna rozbieżność poszczególnych wskaźników. Najwięcej dostępnych porównywalnych informacji dotyczy ludności – zdecydowanie dokładnie wiemy, ile osób mieszka w poszczególnych częściach euroregionu, ile rodzi się dzieci, skąd i dokąd ludzie się przeprowadzają, jaki wiek życia osiągają. Inna jest jednak definicja osoby bezrobotnej po polskiej, czeskiej czy niemieckiej stronie, inaczej zdefiniowane są podmioty gospodarcze lub objekty zbiorowego zakwaterowania. Problem udało się rozwiązać i opracowano publikację pn. „Leksykon podstawowych pojęć w statystyce polskiej, czeskiej i niemieckiej”, która w przejrzysty sposób przedstawia metodykę wybranych wskaźników statystycznych, informacje nt. częstotliwości badań i dostępności w poszczególnych obszarach. Kolejną kwestią było to, czy publikację mają dotyczyć tylko gmin i powiatów członkowskich z regionu z ograniczoną ilością danych czy większych jednostek terytorialnych, dla których dane są bez kłopotu dostępne.

Im Laufe des Bestehens der Arbeitsgruppe entstanden sowohl im Rahmen grenzübergreifender Projekte als auch außerhalb dieses Rahmens zahlreiche Publikationen als gedruckte Ausgabe oder in elektronischer Form. Das erste verzeichnete Werk ist die Publikation Euroregion Neisse-Nisa-Nysa – Grundinformationen, das in erweiterter Form und elektronisch ein Stützpfiler der heutigen Zusammenarbeit ist. Anlässlich der Gründung der Euroregion werden Jahrbücher herausgegeben, anhand statistischer Kennziffern werden Kreise oder Städte auf den einzelnen Seiten der ERN verglichen. Die Statistiker verfolgten die Preise ausgewählter Lebensmittel und Non-Food-Waren und -Leistungen, sie verglichen die Kaufkraft der Einwohner. Leider wird dieses beliebte und von Journalisten gern genutzte Material aufgrund der Nichtverfügbarkeit von Daten für die Gebietseinheiten nun nicht mehr erstellt. In ihren weiteren Materialien konzentrierten sich die Statistiker thematisch ebenfalls auf Frauen, Männer und Kinder in der Euroregion. Ein Projekt der statistischen Ämter ist für alle drei Seiten gemeinsam – die Volks-, Gebäude- und Wohnungszählung. Und so entstand eine Veröffentlichung, die anhand der Ergebnisse die Bevölkerung und das Wohnen in den Kreisen des polnisch-tschechischen Grenzraums erfasste.

Die internationale Zusammenarbeit der statistischen Ämter im Rahmen der Euroregion Neisse-Nisa-Nysa ist äußerst langfristig und stabil und es ist uns eine Ehre, zu diesem Team gehören zu dürfen. Wir hoffen, dass unsere Zusammenarbeit noch viele Jahre andauern wird und nutzbringend für die ERN sein wird.

Po dobu existence pracovní skupiny v rámci přeshraničních projektů i mimo ně vznikla celá řada publikací, ať v tištěné nebo elektronické podobě. Prvním zmapovaným dílem je publikace Euroregion Neisse-Nisa-Nysa – Základní informace, která je v rozšířené podobě a elektronicky pilířem současné spolupráce. Při příležitosti založení euroregionu jsou vydávány ročenky, na základě statistických ukazatelů se porovnávají okresy nebo města na jednotlivých stranách uskupení. Statistici sledovali ceny vybraných potravin a nepotravinářského zboží a služeb, porovnávali kupní sílu obyvatel. Bohužel se tento oblíbený a novináři využívaný materiál nebude z důvodu nedostupnosti dat za územní celky nadále připravovat. Ve svých dalších materiálech se také tematicky zaměřili na ženy, muže a děti v euroregionu. Jeden projekt statistických úřadů je pro všechny tři strany společný, a to Sčítání lidu, domů a bytů. A tak vznikla publikace, která na základě jeho výsledků mapovala obyvatelstvo a bydlení v okresech česko-polského pohraničí.

Mezinárodní spolupráce statistických úřadů v rámci Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa je velice dlouhá a stabilní a je nám ctí, že jsme součástí tohoto týmu. Doufáme, že naše spolupráce ještě mnoho let vytrvá a přinese tomuto uskupení prospěch.

W czasie istnienia grupy roboczej w ramach projektów transgranicznych i poza nimi powstał szereg wydawnictw, zarówno w papierowej, jak i elektronicznej formie. Pierwszym opracowaniem jest publikacja pn. „Euroregion Neisse-Nisa-Nysa – Podstawowe informacje”, która jest w rozszerzonej i elektronicznej formie filarem obecnej współpracy. Od momentu założenia Euroregionu wydawane są roczniki, na podstawie wskaźników statystycznych porównywane są powiaty lub miasta w poszczególnych jego częściach. Statystycy badali ceny wybranych artykułów spożywczych oraz towarów niespożywczych i usług, porównywali siłę nabywczą mieszkańców. Niestety, ten popularny i wykorzystywany przez dziennikarzy materiał nie będzie już w przyszłości przygotowywany z powodu braku danych dotyczących jednostek terytorialnych. W swoich kolejnych materiałach skupili się także na temacie kobiet, mężczyzn i dzieci w euroregionie. Jeden projekt urzędów statystycznych jest wspólny dla wszystkich trzech stron, to „Spis ludności i mieszkań”. W ten sposób powstała publikacja, która na podstawie jego wyników przedstawiała ludność i mieszkania w powiatach polsko-czeskiego pogranicza.

Współpraca międzynarodowa urzędów statystycznych w ramach Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa jest bardzo długa i stabilna. To dla nas zaszczyt być w tym zespole. Mamy nadzieję, że nasza współpraca potrwa jeszcze wiele lat i przyniesie wiele korzyści.

Kultur ohne Grenzen – Renovierung des Amphitheaters im Stadtpark in Bolesławiec und der Freilichtbühne 'Weinau' in Zittau

Ein Projekt, das durch die Europäische Union aus dem Europäischen Fonds für regionale Entwicklung im Rahmen des Kooperationsprogramms Interreg Polen – Sachsen gefördert wurde. Lead-Partner - Gemeinde Bolesławiec, Projektpartner - Große Kreisstadt Zittau.

Das Projekt „Kultur ohne Grenzen - Renovierung des Amphitheaters im Stadtpark in Bolesławiec und der Freilichtbühne 'Weinau' in Zittau“ betraf die Renovierung zweier Kultureinrichtungen – einer in der polnischen Stadt Bolesławiec, einer historischen Perle der Woiwodschaft Niederschlesien, und einer in der deutschen Stadt Zittau, einer historisch bedeutsamen Stadt in Sachsen.

Im Rahmen des Projekts wurde die kulturelle Infrastruktur des Grenzraumes gestärkt und für die Durchführung gemeinsamer Projekte sowie die Förderung der polnisch-sächsischen Grenzregion genutzt. Das Projekt umfasste die Sanierung der Amphitheater in Bolesławiec und Zittau und damit die Stärkung der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit zwischen den Partnern sowie die Förderung gemeinsamer Aktivitäten - und damit die Integration der Einwohner der Gemeinden Bolesławiec und Zittau.

Kultura bez hranic – Rekonstrukce amfiteátru v Městském parku v Bolesławci a venkovního pódia „Weinau“ v Žitavě

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií z Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci programu spolupráce Interreg Polsko-Sasko. Vedoucí partner – Město Bolesławiec, projektový partner – Große Kreisstadt Zittau.

Projekt „Kultura bez hranic – Rekonstrukce amfiteátru v Městském parku v Bolesławci a venkovního pódia „Weinau“ v Žitavě“ se týkal rekonstrukce dvou kulturních objektů, nacházejících se v polském městě Bolesławiec, historickém skvostu Dolnoslezského vojvodství, a německé Žitavě, historicky významném městě v Sasku.

Projekt měl za cíl posílit kulturní infrastrukturu přeshraničního území a využít ji k realizaci společných akcí a propagaci příhraničního polsko-saského území. V rámci projektu je řešena rekonstrukce amfiteátrů v Bolesławci a Žitavě, a díky tomu posílení přeshraniční spolupráce partnerů a také propagace společných aktivit – a to prostřednictvím integrace obyvatel obcí Bolesławiec a Žitava.

Kultura bez granic – Renowacja Amfiteatru w Parku Miejskim w Bolesławcu oraz sceny na wolnym powietrzu 'Weinau' w Żytawie

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy Interreg Polska - Saksonia. Partner Wiodący – Gmina Miejska Bolesławiec, Partner Projektu – Große Kreisstadt Zittau.

Projekt „Kultura bez granic - Renowacja Amfiteatru w Parku Miejskim w Bolesławcu oraz sceny na wolnym powietrzu „Weinau“ w Żytawie dotyczył odnowy dwóch obiektów kultury, zlokalizowanych w polskim mieście Bolesławiec, zabytkowej perle województwa dolnośląskiego oraz niemieckiej Żytawie, cennym historycznie mieście położonym w Saksonii.

Projekt zakładał wzmocnienie infrastruktury kultury obszaru transgranicznego oraz wykorzystanie jej do realizacji wspólnych przedsięwzięć i promocji regionu pogranicza polsko-saksońskiego. W ramach projektu zaplanowano przebudowę amfiteatrów w Bolesławcu i Żytawie i dzięki temu wzmocnienie współpracy transgranicznej partnerów, jak również promocję wspólnych działań - a przez to integrację mieszkańców gmin Bolesławiec i Żytawa.

Das Projekt trug dazu bei, den technischen Zustand und die Attraktivität der Kultureinrichtungen in Bolesławiec und Zittau zu verbessern, einschließlich einer besseren Anpassung der Infrastruktur des Amphitheaters an die Bedürfnisse von Menschen mit Behinderungen. Das kulturelle Angebot der beiden Städte wurde attraktiver gestaltet. Die Nutzung der erweiterten kulturellen Infrastruktur trug dank gemeinsamer Veranstaltungen zur Stärkung der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit zwischen kommunalen Selbstverwaltungen und Institutionen sowie zur Vertiefung der Kontakte zwischen den Einwohnern der Grenzregion bei. Die Renovierung der Einrichtungen, die Einführung bequemer Lösungen und die zahlreichen attraktiven kulturellen Veranstaltungen von grenzüberschreitendem Charakter trugen zu einer besseren Nutzung des kulturellen Erbes der Städte Zittau und Bolesławiec bei. Die Investitionsmaßnahmen wurden von einer Reihe gemeinsam vorbereiteter kultureller Veranstaltungen in Bolesławiec und Zittau begleitet, darunter: polnisch-deutsche Gesangsworkshops, Konzerte „Stimmen der Städte“, internationaler Fotowettbewerb „Zwei Städte-kreative Photographie“, Musikworkshops für Jugendliche, Präsentation des traditionellen Handwerks der Region: Keramik und Gewebe, Film-Workshops „Junge Augen für Nachbarn“.

Realizace projektu přispěla ke zlepšení technického stavu a atraktivity kulturních objektů v Boleslavci a Žitavě, včetně lepšího uzpůsobení infrastruktury amfiteátrů potřebám zdravotně postižených občanů. Došlo k zatraktivnění kulturní nabídky měst. Využití zrekonstruované kulturní infrastruktury přispělo k utužení přeshraniční spolupráce samospráv a institucí a prohloubení kontaktů obyvatel příhraničí, a to díky společným akcím. Rekonstrukce objektů, pohodlná řešení a řada kulturních akcí přeshraničního charakteru přispěla k lepšímu využití kulturního dědictví Boleslavce a Žitavy. Investiční aktivity doprovázela řada společných kulturních akcí v Boleslavci a Žitavě, mj. polsko-německé pěvecké dílny, koncerty „Hlasy měst“, mezinárodní fotografická soutěž „Dvě města – kreativní fotografie“, hudební dílny pro mládež, prezentace tradičního řemesla regionu: keramiky a textilií, filmové dílny „Mladé oči pro sousedy“.

Realizacja projektu przyczyniła się do poprawy stanu technicznego i atrakcyjności obiektów kultury w Bolesławcu i w Żytawie, w tym również do lepszego dostosowania infrastruktury amfiteatrów do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Nastąpiło zwiększenie atrakcyjności oferty kulturalnej obu miast. Wykorzystanie rozbudowanej infrastruktury kulturalnej wpłynęło na zacieśnianie współpracy transgranicznej samorządów i instytucji oraz pogłębienie kontaktów społeczności pogranicza, poprzez organizację wspólnych wydarzeń. Renowacja obiektów, wprowadzenie udogodnień oraz szereg atrakcyjnych wydarzeń kulturalnych o charakterze transgranicznym przyczyniło się do lepszego wykorzystania dziedzictwa kultury Żytawy i Bolesławca. Działaniami inwestycyjnym towarzyszył szereg wspólnie przygotowanych wydarzeń kulturalnych w Bolesławcu i Żytawie, w tym: polsko-niemieckie warsztaty wokalne, koncerty „Głasy miast”, międzynarodowy konkurs fotograficzny „Dwa miasta – fotografia kreatywna”, warsztaty muzyczne dla młodzieży, prezentacja tradycyjnego rzemiosła regionu: ceramiki i tkanin, warsztaty filmowe „Młode oczy dla sąsiadów”.

*Amphitheater im Stadtpark in Bunzlau
Amfiteátr v městském parku v Boleslavci
Amfiteatr w Parku Miejskim w Bolesławcu
foto: Archiwum Projektu Miasto Bolesławiec*

Veranstaltungen im Amphitheater in der Weinau in Žittau
 Akce pořádané v amfiteátru ve Weinau v Žitavě
 Imprezy w amfiteatrze w Weinau w Żytawie
 foto: Stadtarchiv | archiv města | archiwum miasta Żittau

Denk Mal: Unser Erbe – Deine Zukunft

Ein Projekt, das durch die Europäische Union aus dem Europäischen Fonds für regionale Entwicklung im Rahmen des Kooperationsprogramms INTERREG Polen – Sachsen 2014-2020, Prioritätsachse: Gemeinsames Natur- und Kulturerbe, gefördert wurde. Lead-Partner: Städtische Gemeinde Zgorzelec. Projektpartner: Freie evangelische Gemeinde Görlitz, Görlitzer Kulturservicegesellschaft mbH.

Das Projekt, das in den Jahren 2019 bis 2021 in Zgorzelec und Görlitz umgesetzt wird, umfasst vor allem die Revitalisierung von denkmalgeschützten Objekten des Kulturerbes, d. h. des Städtischen Kulturhauses in Zgorzelec und der „Alten Mälzerei“ im Görlitzer Tivoli-Komplex, die heute, im Zeitalter der offenen Grenzen, noch stärker dem kulturellen Austausch zwischen den Städten dienen sollten.

Das Gebäude der ehemaligen Oberlausitzer Ruhmeshalle mit seiner charakteristischen Kuppel, in dem heute das Städtische Kulturzentrum untergebracht ist, ist eine der meistbesuchten Sehenswürdigkeiten und die Visitenkarte von Zgorzelec. Über seine Renovierung wird schon seit langem diskutiert.

Der Projektpartner, die Freie Evangelische Gemeinde Görlitz, hat das historische Gebäude der „Alten Mälzerei“, das ein Teil des Tivoli-Komplexes ist, umfassend modernisiert. Der Komplex wurde in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts (um 1868) erbaut und war ein wichtiger Punkt im kulturellen Leben des alten Görlitz.

Zamyslete se: Naše dědictví – tvoje budoucnost

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií z Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci programu spolupráce Interreg V-A Polsko – Sasko 2014-2020 z prioritní osy: Společné přírodní a kulturní dědictví. Vedoucí partner: Město Zgorzelec. Projektoví partneři: Freie evangelische Gemeinde Görlitz, Görlitzer Kulturservicegesellschaft mbH.

Projekt realizovaný ve Zhořelci a Görlitz v letech 2019–2021 je zaměřen zejména na revitalizaci objektů kulturního dědictví zapsaných do registru památek, tj. Městského kulturního domu ve Zhořelci a budovy „Staré sladovny“ v görlitzském areálu Tivoli. Tyto budovy by měly dnes, kdy můžeme těžit z otevřených hranic, ještě lépe sloužit kulturní výměně mezi městy.

Budova bývalého Hornolužického domu slávy, zakončená charakteristickou kupolí, kde nyní sídlí Městský kulturní dům, patří k nejnavštěvovanějším památkám Zhořelce a je zároveň jeho vizitkou. O jeho rekonstrukci se mluvilo již dlouhá léta.

Partner projektu – Svobodná evangelická obec Görlitz komplexně zrekonstruovala historickou budovu „Staré sladovny“, která je součástí areálu Tivoli. Tento areál vznikl ve 2. polovině 19. století (cca v roce 1868) a byl významným místem v kulturním dění dřívějšího Görlitzu.

Pomyśl: Nasze Dziedzictwo – Twoja Przyszłość

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014-2020, Osi priorytetowej: Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe. Partner Wiodący: Gmina Miejska Zgorzelec. Partnerzy Projektu: Freie evangelische Gemeinde Görlitz, Görlitzer Kulturservicegesellschaft mbH.

Projekt realizowany w Zgorzelcu i Görlitz w latach 2019-2021 obejmuje przede wszystkim rewitalizację obiektów dziedzictwa kulturowego wpisanych do rejestrów zabytków, tj. Miejskiego Domu Kultury w Zgorzelcu i budynku „Starej Słodowni“ w görlitzkim kompleksie Tivoli, które dzisiaj, kiedy cieszymy się otwartymi granicami, powinny jeszcze lepiej służyć wymianie kulturalnej pomiędzy miastami.

Zwieńczony charakterystyczną kopułą gmach dawnej Górnołużyckiej Hali Chwały, w którym współcześnie swoją siedzibę ma Miejski Dom Kultury, to jeden z najchętniej odwiedzanych zabytków Zgorzelca i jego wizytówka. O jego renowacji mówito się od dawna.

Partner projektu – Wolna Gmina Ewangelicka Görlitz – kompleksowo zmodernizował zabytkowy budynek „Starej Słodowni“ wchodzący w skład zespołu Tivoli. Kompleks ten powstał w 2. połowie XIX wieku (ok. 1868 roku) i był ważnym punktem w kulturalnym życiu dawnego Görlitz.

Die Freie Evangelische Gemeinde erwarb das historische Tivoli-Gebäude im Jahr 2014 und begann sofort mit Renovierungsarbeiten, um das gesamte Denkmal zu restaurieren. Jedoch zerstörte kurz vor der Eröffnung, im Mai 2016, ein Brand rund 80 % des gesamten Komplexes. Dank der durchgeführten Bauarbeiten ist nun der ursprüngliche Zustand eines der interessantesten Kulturdenkmäler der Europastadt Zgorzelec/Görlitz wiederhergestellt worden.

Svobodná evangelická obec získala historický objekt Tivoli v roce 2014 a bezodkladně začala s opravami s cílem rekonstrukce celé památky. Před samotným otevřením v květnu 2016 však požár zničil téměř 80 % celého areálu. Nyní se díky uskutečněným stavebním pracím podařilo vrátit jeden z nejzajímavějších objektů kulturního dědictví Evropského města Zgorzelec/Görlitz do původního stavu.

Wolna Gmina Ewangelicka nabyła zabytkowy obiekt Tivoli w 2014 r. i niezwłocznie przystąpiła do prac remontowych mających na celu odbudowę całego zabytku. Jednak przed samym otwarciem, w maju 2016 r., pożar zniszczył około 80 % całego kompleksu. Obecnie, dzięki przeprowadzonym pracom budowlanym został przywrócony oryginalny stan jednego z najciekawszych obiektów dziedzictwa kulturowego Europa-Miasta Zgorzelec/Görlitz.

Zgorzelec, Kulturhaus
Zgorzelec, Dům kultury
Zgorzelec, Dom Kultury

foto: Jakub Purej

Eine ergänzende Aktivität zu diesem deutsch-polnischen Projekt sind die „Kulturerbetage an der Neiße“. Es handelt sich um eine Reihe von Vorlesungen, Vorträgen, Workshops, Ausstellungen und Konzerten, die in vier Phasen unterteilt sind. Die erste Ausgabe der Veranstaltung fand am zweiten Septemberwochenende 2021 in Görlitz statt und stieß auf großes Interesse bei den Einwohnern beider Städte und der Region. Das diesjährige Leitmotiv war die Vergangenheit, die den Teilnehmern durch besondere Gäste nähergebracht wurde: Dr. Łukasz Tekiela vom Regionalmuseum in Lubań, Dr. hab. Krzysztof Fokt von der Jagiellonen-Universität in Kraków, Siegfried Hoche - Leiter des Görlitzer Stadtarchivs, Andrzej Wilk, ein bekannter Fremdenführer aus Wrocław, Urszula Zubrzycka, eine Lehrerin aus Zgorzelec und Autorin vieler interessanter Bücher sowie eine große Gruppe von Fremdenführern aus Zgorzelec und Görlitz, die den Teilnehmern die mehr und weniger bekannten Orte der „Doppelstadt“ an der Lausitzer Neiße zeigten. Die Abendkonzerte im Friedenspark vom Indie-Folk-Duo Paula&Karol und dem Pianisten und Komponisten Marek Ehrenfried boten eine Verschnaufpause von der Fülle der historischen Eindrücke.

Doplňkovou aktivitou v rámci polsko-německého projektu jsou „Dny dědictví nad Nisou“. Je to cyklus přednášek, besídek, workshopů, výstav a koncertů rozdělený na čtyři části. První ročník se konal druhý zářijový víkend roku 2021 v Görlitzu a těšil se velkému zájmu obyvatel obou měst a regionu. Letošním průvodním tématem byla minulost, kterou účastníkům přiblížili pozvaní zvláštní hosté: dr. Łukasz Tekiela z Regionálního muzea v Lubani, dr. hab. Krzysztof Fokt z Jagellonské univerzity v Krakově, Siegfried Hoche, vedoucí Archivu města Görlitz, Andrzej Wilk, známý vratislavský průvodce, Urszula Zubrzycka, zhořelecká učitelka a autorka mnoha zajímavých knih, a četná skupina průvodců po Zgorzelci a Görlitzu, kteří účastníkům ukázali více i méně známá místa „dvojitého města“ nad Lužickou Nisou. Po spoustě historických zážitků pak nabídly příjemné chvílky večerní koncerty v Parku Míru – indie folkového dua Paula&Karol a klavíristy a skladatele Marka Ehrenfrieda.

Działaniem dopełniającym ten polsko-niemiecki projekt są „Dni Dziedzictwa nad Nysą“. Jest to podzielony na cztery etapy cykl wykładów, prelekcji, warsztatów, wystaw i koncertów. Pierwsza edycja wydarzenia odbyła się w drugi weekend września 2021 r. w Görlitz i spotkała się z dużym zainteresowaniem mieszkańców obu miast i regionu. Tegorocznym motywem przewodnim była przeszłość, którą przybliżyli uczestnikom zaproszeni goście specjalni: dr Łukasz Tekiela z Muzeum Regionalnego w Lubaniu, dr hab. Krzysztof Fokt z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Siegfried Hoche – kierownik Archiwum Miasta Görlitz, Andrzej Wilk – znany wrocławski przewodnik, Urszula Zubrzycka – zgorzelecka nauczycielka i autorka wielu ciekawych książek oraz liczna grupa przewodników po Zgorzelcu i Görlitz, którzy pokazali uczestnikom mniej i bardziej znane miejsca „bliźniaczego miasta” nad Nysą Łużycką. Oddechem od natłoku historycznych wrażeń były wieczorne koncerty w Parku Pokoju: duetu indie-folkowego Paula&Karol oraz pianisty i kompozytora Marka Ehrenfrieda.

Görlitz, Tivoli
foto: Maciej Chyra

Glasroute im polnisch-tschechischen Grenzraum

Ein Projekt, das durch die Europäische Union aus dem Europäischen Fonds für regionale Entwicklung sowie aus dem Haushalt der Woiwodschaft Niederschlesien im Rahmen des Kooperationsprogramms Interreg V-A Polen – Tschechische Republik gefördert wurde. Lead-Partner: Město Nový Bor, Projektpartner: Muzeum Karkonoskie (Riesengebirgsmuseum) in Jelenia Góra.

Die gemeinsamen Aktivitäten der beiden Partner laufen bereits seit über zehn Jahren. Die Stadt Nový Bor ist eines der wichtigsten Zentren der Glasherstellung in der Tschechischen Republik, das Riesengebirgsmuseum in Jelenia Góra verfügt über die größte Sammlung von Kunstglas in Polen. Der Bedarf weiterer gemeinsamer Aktivitäten zur Hervorhebung der Rolle der Glasherstellungszentren für die Entwicklung des Tourismus führte zur Vorbereitung eines weiteren gemeinsamen Projekts.

Cesta skla v česko-polském příhraničí

Projekt spolufinancovaný Evropskou unií z Evropského fondu pro regionální rozvoj a rozpočtu samosprávy Dolnoslezského vojvodství v rámci programu Interreg V-A Česká republika – Polsko. Vedoucí partner: Město Nový Bor, projektový partner: Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze.

Partneři realizují společné aktivity již několik let. Město Nový Bor patří k nejvýznamnějším sklářským střediskům v České republice a Krkonošské muzeum v Jelení Hoře má největší sbírku uměleckého skla v Polsku. Příprava dalšího společného projektu vzešla z potřeby dalších společných aktivit zaměřených na zdůraznění úlohy sklářských středisek pro rozvoj cestovního ruchu.

Szlak szkła na polsko-czeskim pograniczu

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z budżetu samorządu Województwa Dolnośląskiego w ramach Programu Interreg V-A Republika Czeska – Polska. Partner Wiodący: Město Nový Bor, partner projektu: Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze.

Wspólne działania obu partnerów trwają od kilkunastu lat. Miasto Nový Bor jest jednym z najważniejszych ośrodków szklarskich w Czechach, Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze posiada największe zbiory szkła artystycznego w Polsce. Potrzeba kolejnych wspólnych działań w zakresie podkreślenia roli ośrodków szklarskich dla rozwoju turystyki spowodowały przygotowanie kolejnego wspólnego projektu.

*Riesengebirgsmuseum in Hirschberg
Glaslaboratorium*

*Krkonošské muzeum v Jelení Hoře
Sklářská laboratoř*

*Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze
Laboratorium Szkła*

foto: Gabriela Zawita

Das Hauptziel der Aufgabe ist es, das touristische Angebot im tschechisch-polnischen Grenzraum zwischen Jelenia Góra und Nový Bor zu erweitern und eine gemeinsame Glasroute festzulegen. Die Glasherstellungstraditionen in der Riesengebirgsregion und im polnisch-tschechischen Grenzraum sind das gemeinsame kulturelle Erbe beider Länder. Kulturpfade, das materielle und das immaterielle Erbe des gemeinsamen Raums bereichern das touristische Angebot mit wertvollen historischen Werten, die im sogenannten Aktivtourismus teilweise vergessen und unterschätzt werden. Das Angebot des Kulturpfades, der Glasroute, sowie das Angebot an Aktivitäten im Zusammenhang mit dem Glasherstellungs- und -verarbeitungsprozess stellen eine interessante zusätzliche Attraktion dar, die die Touristen dazu bewegt, länger zu bleiben und Orte kennenzulernen, die in den allgemein verfügbaren Reiseführern nicht angeboten werden. Ein breites und vielfältiges Angebot an Orten, die mit Glas in Verbindung stehen, bietet das Touristeninformationszentrum in Nový Bor. Das Museum in Jelenia Góra bereitete mehrere Workshops in der Glashütte vor, an denen polnische und tschechische Glaskünstler, Hüttenarbeiter und Handwerker teilnahmen. Vorführungen der Heiß- und Kaltglasbearbeitung wurden von Vorträgen und Workshops, dem Glasfestival, den 'Heißen Wochenenden' oder den Tagen der Glastradition in Nový Bor begleitet.

Obwohl ein Großteil der Projektausgaben auf Investitionen ausgerichtet war, bestand das Ziel nicht darin, völlig neue Attraktionen zu schaffen. Die Idee war, das Angebot für Besucher beider Partner zu verbessern und die bereits bestehenden Attraktionen in der Region durch gemeinsame Werbung und andere Aktivitäten zu unterstützen. Im Museum in Jelenia Góra wurde die Ausstellungsfläche erweitert und ein „Glaslabor“ eingerichtet, in dem die Besucher interaktiv mit traditionellen Glasherstellungstechniken vertraut gemacht werden.

Hlavním cílem projektu je rozšíření nabídky cestovního ruchu v česko-polském příhraničním území mezi Novým Borem a Jelení Horou a vytvoření společné cesty skla. Sklářské tradice v oblasti Krkonoš a česko-polského příhraničí jsou společným kulturním dědictvím obou zemí. Kulturní stezky, hmotné a nehmotné dědictví společného území, rozšiřují nabídku cestovního ruchu o cenné historické hodnoty, které jsou částečně zapomenuty a nedoceny v tzv. aktivní turistice. Nabídka kulturní stezky, sklářské stezky a nabídka aktivit souvisejících s procesem výroby a zpracování skla jsou zajímavou dodatečnou atrakcí, která láká návštěvníky k delším pobytům a poznávání míst, jež nejsou nabízena ve všeobecně dostupných průvodcích. Turistické informační centrum v Novém Boru se věnuje široké a různorodé propagaci míst spojených se sklem. Muzeum v Jelení Hoře připravilo víc než desítku workshopů ve sklárně s účastí českých a polských sklářských umělců, sklářů a řemeslníků. Ukázky zpracování skla za studena a za horka byly doprovázeny přednáškami a workshopy; jednalo se o Sklářský festival, Horké vikendy či Sklářské slavnosti v Novém Boru.

Významná část výdajů projektu se týkala investic. Záměrem nebylo vytvořit zcela nové turistické cíle. Podstatné bylo zkvalitnění nabídky pro návštěvníky obou partnerů a podpora již stávajících cílů v regionu společnou propagací a dalšími aktivitami. V jelenohorském muzeu byly rozšířeny expoziční prostory a vznikla „Laboratoř skla“, kde jsou návštěvníkům interaktivně prezentovány tradiční sklářské techniky.

Głównym celem zadania jest poszerzenie oferty turystycznej na obszarze polsko-czeskiego pogranicza pomiędzy Jelenią Górą i Nowym Borem oraz wytyczenie wspólnego szlaku szkła. Tradycje szklarskie w rejonie Karkonoszy i pogranicza polsko-czeskiego stanowią wspólne dziedzictwo kulturowe obu krajów. Szlaki kulturowe, dziedzictwo materialne i niematerialne wspólnego obszaru wzbogacają ofertę turystyczną o cenne wartości historyczne, które są częściowo zapomniane i niedocenione w tzw. turystyce aktywnej. Oferta szlaku kulturowego, szlaku szklarskiego oraz oferta działań związanych z procesem produkcji i obróbką szkła, stanowią interesującą dodatkową atrakcję zachęcającą turystów do dłuższych pobytów oraz poznawania miejsc, które nie są oferowane w ogólnodostępnych przewodnikach. Szeroką i różnorodną promocją miejsc związanych ze szkłem zajmuje się Informacja Turystyczna w Nowym Borze. Muzeum w Jeleniej Górze przygotowało kilkanaście warsztatów w hucie z udziałem polskich i czeskich artystów szkła, hutników i rzemieślników. Pokazom obróbki szkła na zimno i na gorąco towarzyszyły wykłady i warsztaty, Festiwal Szkła, Gorące Weekendy, czy Dni Tradycji Szklarskich w Nowym Borze.

Chociaż znaczna część wydatków projektu była skupiona na inwestycjach, jego ambicją nie było tworzenie zupełnie nowych atrakcji. Istotą było udoskonalenie oferty dla odwiedzających obu partnerów oraz wspieranie już istniejących atrakcji w regionie poprzez wspólną promocję i inne działania. W muzeum w Jeleniej Górze powiększono przestrzeń wystawienniczą i stworzono „Laboratorium Szkła”, gdzie zwiedzającym interaktywnie prezentowane są tradycyjne techniki szklarskie.

In Nový Bor wurde das historische Umgebendehaus Nr. 106, das sich in unmittelbarer Nähe des Glasmuseums befindet, vollständig modernisiert. Nach dem Wiederaufbau dient das Gebäude nun als Touristeninformationszentrum und als Basis für die Programme und Aktivitäten des Museums.

Wir sind von der Einzigartigkeit, Authentizität und Stärke der gemeinsamen Glasherstellungstradition sowie ihrem Potenzial im Tourismus überzeugt. Wir glauben fest daran, dass wir mit diesem Projekt einen Beitrag zu ihrer Verbreitung, ihrem Schutz und ihrer Erhaltung leisten konnten.

V Novém Boru proběhla kompletní rekonstrukce historického podstávkového domu č. p. 106, který stojí v přímém sousedství Sklářského muzea. Po rekonstrukci je v budově zřízeno Informační centrum a zázemí pro programovou náplň a činnosti muzea.

Jsmo přesvědčeni o výjimečnosti, autenticitě a síle společné sklářské tradice a jejím potenciálu pro cestovní ruch. Pevně věříme, že díky tomuto projektu se nám podařilo přispět k většímu povědomí, ochraně a zachování této tradice.

W Nowym Borze przeprowadzono kompletną modernizację zabytkowego domu przystępowego nr 106, który znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie Muzeum Szkła. Po odbudowie budynek pełni obecnie funkcję Informacji Turystycznej oraz zaplecza dla programów i działalności muzeum.

Jesteśmy przekonani o wyjątkowości, autentyczności i sile wspólnej tradycji szklarskiej oraz jej potencjale w dziedzinie turystyki. Głęboko wierzymy, że dzięki temu projektowi udało nam się przyczynić do jej rozpowszechnienia, ochrony i zachowania.

*Museum in Haida
Muzeum v Novém Boru
Muzeum w Nowym Borze*

foto: Petr Germanič

Euroregion Neisse

Hochwaldstraße 29
02763 Zittau

www.neisse-nisa-nysa.org

Euroregion Nisa

U Jezu 525/4
460 01 Liberec

www.ern.cz

Euroregion Nysa

ul. 1 Maja 57
58-500 Jelenia Góra

www.euroregion-nysa.eu

Diese Publikation entstand im Rahmen des Projektes „30 Jahre Euroregion Neisse-Nisa-Nysa“, ERN-1076-SN-03.06.2021.

Tato publikace vznikla v rámci projektu „30 let Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa“, ERN-1076-SN-03.06.2021.

Niniejsza publikacja powstała w ramach projektu „30-lecie Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa“, ERN-1076-SN-03.06.2021.

Übersetzung | překlad | tłumaczenie: 3T consult GmbH
Druck | tisk | druk: Geoprint s. r. o.

1991
2021

Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg VA / 2014 – 2020

